

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
İÇİNDEKİLER.....	1
1. YÖNETİCİ ÖZETİ.....	2
2. MEVCUT DURUM ANALİZİ.....	5
2.1. Esnaf ve Sanatkâr Tanımı.....	5
2.2. Esnaf ve Sanatkârların Genel Görünümü.....	7
2.3. Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları.....	13
2.3.1. Esnaf ve Sanatkârlar Odaları.....	13
2.3.2. Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birlikleri.....	15
2.3.3. Esnaf ve Sanatkârlar Federasyonları.....	17
2.3.4. Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu ve Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşlarının Örgüt Yapısı	17
2.4. Esnaf ve Sanatkârlar Tarafından Ödenen Aidatlar, Üye Kayıt Ücreti, Tescil, Terkin, Tadil İle İlgili Harçlar ve İlan Ücretleri.....	19
2.5. Kredi ve Finansman.....	20
2.5.1. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Aracılığıyla Türkiye Halk Bankası Tarafından Kullanılan Krediler.....	20
2.5.2. Kredi Garanti Fonu.....	23
2.5.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB).....	24
2.5.4. Küçük Sanayi Siteleri (KSS).....	25
2.6. Vergi ve Sosyal Güvenlik.....	26
2.6.1. Vergi.....	26
2.6.2. Sosyal Güvenlik.....	27
2.7. Esnaf ve Sanatkârlar ile Yerel Yönetimler.....	28
2.8. Eğitim.....	29
2.9. Girişimcilik ve Yenilikçilik	32
2.10. İşbirliği ve Ortaklık.....	33
2.11. Mevzuat.....	34
2.12. Avrupa Birliği'nde Esnaf ve Sanatkârlar ile Meslek Kuruluşlarının Genel Durumu.....	35
2.13. Avrupa Birliği'nde Esnaf ve Sanatkârlara İlişkin Uygulanan Politikalar.....	36
2.14. Türkiye'de Avrupa Birliği Kapsamında Esnaf ve Sanatkârlara İlişkin Yürütülen Çalışmalar.....	37
2.15. Esnaf ve Sanatkârların Faydalanabileceği Avrupa Birliği Fonları ve Programları	38
2.16. GZFT Analizi.....	40
3. MÜDAHALE ALANLARI.....	43
3.1. Finansman.....	44
3.2. Mali Yükümlülükler.....	44
3.3. Eğitim ve Danışmanlık.....	44
3.4. Girişimcilik ve Yenilikçilik.....	44
3.5. Kümelenme ve İşbirliği.....	45
3.6. Örgütlenme ve Mevzuat.....	45
3.7. AB İmkanlarından Yararlanma.....	45
4. PAYDAŞLARIMIZ.....	46
5. STRATEJİ VE EYLEM PLANININ YÖNETİMİ.....	47
6. TEMEL AMAÇ, ÖNCELİKLER ve TEDBİRLER.....	48
7. ESNAF ve SANATKÂRLAR DEĞİŞİM, DÖNÜŞÜM, DESTEK (3D) EYLEM PLANI.....	51
TABLolar, GRAFİKLER, KISALTMALAR LİSTESİ.....	55

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Esnaf ve sanatkârlar, toplumun tüm kesimlerine yönelik üretimleriyle ekonomik büyümeye ve sosyal sisteme katkı sağlayan, ekonomik dinamizmin ve canlılığın kaynağını oluşturan, refahı tabana yayan, istihdama önemli bir düzeyde katkı veren, bunların yanında istikrarın da temel mekanizması olarak kabul gören bir kesimdir.

Bu kesim 491 meslek kolunda faaliyet gösteren sanayici ve tacir tanımına girmeyen ve faaliyeti sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan, Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonuna bağlı bulunan 13 mesleki federasyon ve 82 birlik bünyesindeki 3.125 odaya kayıtlı Aralık 2009 tarihi itibarıyla sayıları 1.912.179'a ulaşan esnaf ve sanatkârdan oluşmaktadır.

Türkiye'deki esnaf ve sanatkârın yüzde 26,5'i Marmara, yüzde 18,3'ü Ege, yüzde 14,8'i Akdeniz, yüzde 14,4'ü İç Anadolu, yüzde 13,1'i Karadeniz, yüzde 6,8'i Güneydoğu Anadolu, yüzde 6,2'si Doğu Anadolu Bölgesindedir.

Esnaf ve sanatkârların yüzde 23'ü imalat, yüzde 77'si ise hizmetler sektöründe bulunmaktadır.

Özellikle 1980 sonrasında itibaren, esnaf ve sanatkârların, değişim ve dönüşüme ihtiyaçlarının olduğu ortaya çıkmaya başlamıştır. 1980'lerde başlayan dışa dönük sanayileşmeye ve ekonomide liberalleşmeye dayalı politikalar, günümüze kadar devam etmiştir. Bu politikalar sonucunda, istikrarlı ve hızlı bir ekonomik büyümenin sağlanması, enflasyonun düşürülmesi, işsizliğin azaltılması, yüksek bir milli gelir düzeyine ulaşılması, eğitim ve kentleşme ile ilgili sorunların çözülerek, gelişmiş ülkelerin ulaştığı düzeyin bir an önce yakalanması amaçlanmıştır.

Türkiye ekonomisinin dünya ekonomileri ile entegrasyonu, girişimcilere yeni bir takım fırsatlar sağlamakla birlikte, bazı tehditlerin oluşmasına sebep olmuştur. Bu entegrasyon sonucu Türkiye'de sanayileşme uluslararası rekabete açılmış, üretimde ileri teknoloji kullanılmaya başlanılmıştır. Sonuçta, geleneksel yöntemlerle yapılan ve daha çok kişisel becerilere dayanan üretim, artık teknolojinin kullanıldığı fabrikasyon yöntemlerle yapılmaya başlanmıştır.

Bilgi ve teknolojideki değişime paralel olarak "küreselleşmeyle gelen artan çeşitlilik baskısı, Uzak Doğu özellikle Çin'den gelen maliyet yönlü fiyat baskısı ve Avrupa Birliği (AB) uyum süreciyle gündeme gelen standardizasyon/kalite baskısı" da esnaf ve sanatkârları güç durumda bırakmaktadır.

Türkiye ve Avrupa Birliği arasında 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması ile Türkiye, AB'den gelen sanayi ürünlerine uyguladığı tüm gümrük vergileri ve eş etkili tedbirleri ortadan kaldırmış, uygulamakta olduğu miktar kısıtlamalarına da son vermiştir. Üçüncü ülkelerden ithal edilen ürünler için ise, Birliğin ortalama gümrük tarifesi kabul edilmiştir. Bunun sonucunda da Türkiye'de yoğun bir rekabet ortamı oluşmuştur.

Türkiye'de 2000 Kasım ve 2001 Şubat'ta yaşanan ekonomik krizle birlikte ekonomi küçülmüş, milli gelir azalmış, bu durumdan esnaf ve sanatkârın da içinde bulunduğu tüm işletmeler olumsuz bir şekilde etkilenmiştir. Bu krizin ardından kararlılıkla uygulanan ekonomik program sonucunda, Türkiye ekonomisinde çarpıcı bir makroekonomik performans sergilenmiştir.

Öte yandan, küresel ekonomi geliştikçe oluşan rekabet ortamında piyasaya yeni oyuncular, dinamik aktörler olarak girmeye başlamıştır. Uluslararası sermayede yaşanan olağanüstü artışla

birlikte, gelişmekte olan ülkelerin yabancı sermayeden daha çok pay almak için bu kesime yeni fırsatlar sunma ve bu sermayeyi ülkelere çekme eğilimleri oluşmuştur.

Diğer taraftan, son yıllarda önemli oranda büyüme gösteren Çin ekonomisi, küreselleşme sürecine damgasını vuran en önemli gelişmelerden biri olmuştur. Özellikle son dönemlerde Çin'den ithal edilen malların artması iş gücü yoğun sektörler başta olmak üzere iç piyasayı olumsuz bir şekilde etkilemiştir.

Bununla birlikte, gelişmiş ekonomilerin finans piyasalarından başlayarak, bütün dünyada büyüme, enflasyon, kur gibi temel ekonomik göstergeleri olumsuz yönde etkileyen likidite ve kredi krizi odaklı küresel dalgalanmalar Türkiye'ye de tesir etmektedir.

Türkiye'de esnaf ve sanatkârlar, küreselleşmeden kaynaklanan yüksek rekabete ayak uyduramama, yeterli sermayeye sahip olmama, değişen tüketici tercihlerine hızlı cevap verememe, yatırım ve istihdam maliyetlerinin yüksek olması, işbirliği ve ortaklık kültürünün gelişmemiş olması, yenilikçilik ve teknoloji kapasitelerinin yetersiz olması, bilgi teknolojileri kullanımının yetersiz olması ve finansmana erişimde sıkıntı yaşama gibi birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Esnaf ve sanatkârların, bu sorunların üstesinden gelebilmesi ve gerekli değişim ve dönüşümü gerçekleştirebilmesi için, bu kesimin üretim faaliyetlerinin desteklenmesi ve bu kesime yeni fırsatlar sunulması gerekmektedir.

Bu hususla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti 60'ncı Hükümet Programı Eylem Planında, *"Yapısal dönüşümün sunduğu fırsatlardan esnaf ve sanatkârların azami ölçüde yararlanmalarının sağlanacağı ve dönüşümün olumsuz etkilerinin azaltılacağı"* yönündeki faaliyet ile ilgili olarak, *"esnaf ve sanatkârların sorunlarının tespit edilmesi ve bundan sonra izlenecek politikaların belirlenmesi amacıyla esnaf ve sanatkâra yönelik strateji ve eylem planı geliştirilmesi"* yapılacak işlemler arasında sayılmıştır.

60. Hükümet Programı Eylem Planı ile esnaf ve sanatkârlara yönelik strateji ve eylem planı hazırlama görevi Sanayi ve Ticaret Bakanlığına verilmiştir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda; kamu kurum ve kuruluşları, esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşları, uzman akademisyenler, sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden oluşan çalışma grupları oluşturulmuştur. Tüm paydaşların katılımıyla Esnaf ve Sanatkârlar Değişim, Dönüşüm, Destek (3D) Strateji Belgesi ve Eylem Planı (ESDEP) hazırlanmıştır.

ESDEP Belgesi ve eylemler; kısaca 3-D (Değişim-Dönüşüm-Destek) olarak adlandırılan bir yaklaşım ekseninde geliştirilmiştir.

Strateji ve Eylem Planı, ana hatları ile Mevcut Durum Analizi, Stratejik Yaklaşım, Temel Amaç, Öncelikler ve Tedbirler, Eylem Planı bölümlerinden oluşmaktadır.

Mevcut durum analizine (GZFT) dayanılarak, esnaf ve sanatkârların gelecek perspektifinin oluşturulması için temel hedef ile öncelik ve tedbirler belirlenmiştir.

Bakanlığımız tarafından paydaşlarla birlikte; değişim ve dönüşümün yönünü belirlemek üzere; "Büyümeyi, sürekli gelişmeyi ve kalıcı olmayı hedefleyen, ahlaki değerlerden ödün vermeyen, ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip eden, teknolojiyi kullanan ve müşteri ile birebir ilişki kurarak müşteriye özel mal ve hizmet üretebilen, işbirliği ve ortak çalışmaya açık esnaf ve sanatkâr oluşturmaktır" vizyonu geliştirilmiştir.

Bu Strateji Belgesinin temel hedefi; “esnaf ve sanatkârların rekabet gücünün artırılması ve değişim ve dönüşümün desteklenmesi” olarak belirlenmiştir.

Bu hedefin gerçekleştirilmesine dönük olarak;

1. Kredi ve Finansman Şartlarının İyileştirilmesi,
2. Vergi, İstihdam ve Diğer Yükümlülüklerin Azaltılması,
3. Eğitim ve Danışmanlık Hizmetlerinin Geliştirilmesi,
4. Yenilikçilik ve Girişimciliğin Geliştirilmesi,
5. Altyapı, Kümelenme ve Ortaklık Faaliyetlerinin Desteklenmesi,
6. Hukuki Düzenlemelerin Yapılması,
7. Esnaf ve Sanatkârların AB Programlarından Faydalanmasının Sağlanması.

Olmak üzere 7 öncelik ve 30 tedbir geliştirilmiştir.

Eylem planı, eylemlerin hangi kuruluşlar tarafından, hangi kuruluşlarla işbirliği içerisinde gerçekleştirileceğini göstermektedir. Sorumlu kuruluşlar, sorumlu oldukları eylemlere ilişkin çalışma takvimini, performans göstergelerini, eylemin tanımını ve bütçesini, Strateji ve Eylem Planı'nın yürürlüğe girmesini takip eden 3 ay içerisinde izleme sekreteryasına bildireceklerdir.

2. MEVCUT DURUM ANALİZİ

2.1. Esnaf ve Sanatkâr Tanımı

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununun tanımlar başlıklı 3. maddesi; “İster gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseleri” esnaf ve sanatkâr olarak tanımlamıştır.

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 17. maddesinde, “İster gezici olsun, ister bir dükkânda veya bir sokağın muayyen yerlerinde sabit bulunsunlar, iktisadi faaliyeti nakdi sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan ve kazancı ancak geçimini sağlamaya yetecek derecede az olan sanat ve ticaret sahipleri tacir değildirler...” hükmü yer almaktadır. Bu Kanunda esnaf tanımı yapılmamış olmakla birlikte, kimlerin tacir olamayacağı belirtilmiştir.

Türk Ticaret Kanununun ilgili hükmündeki esnaf ve sanatkâr tanımının, 5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunundaki esnaf ve sanatkâr tanımına göre, daha dar kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu ve Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunundan kaynaklanan sorunlardan ilki, tacir ve esnaf kavramlarının birbirinden ayırt eden kesin çizgilerin bulunmamasıdır.

Bu itibarla, esnaf ile tacir ayrımının sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu’nun 63. maddesi ile “Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu” kurulmuştur.

Kurul, esnaf ve sanatkâr kollarını belirlemek, yıllık gayrisafi gelirleri ve bölgelerin özelliklerine göre esnaf ve sanatkârlar ile tacir ve sanayicinin ayrımını yapmak, Türk Ticaret Kanunu’nun 1463. maddesi uyarınca Bakanlar Kurulunca çıkarılması öngörülen karar taslağını hazırlayarak Bakanlığa sunmak üzere yetkilendirilmiştir. Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulu’nun 23.05.2007 tarih ve 1 sayılı Kararına dayanılarak, Bakanlar Kurulu tarafından Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayicinin ayrımına ilişkin 18.06.2007 tarih ve 2007/12362 sayılı Karar alınmıştır. Bakanlar Kurulunun söz konusu Kararı ile;

1) 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununun 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ve 63 üncü maddesi ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 12 nci ve 17 nci maddelerinin uygulaması bakımından;

a) Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunun tespit edeceği ve Resmî Gazete’de yayımlanacak esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedeni çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabına göre deftere tabi olanlar ile vergiden muaf bulunanlardan 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) ve (3) numaralı bentlerinde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin tamamını aşmayanların esnaf ve sanatkâr sayılmaları ile esnaf ve sanatkâr siciline ve dolayısıyla esnaf ve sanatkârlar odalarına kaydedilmeleri,

Ancak, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, daha sonraki yıllarda yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hâsılatı, esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerini aşanların kendileri istemedikçe

ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği bünyesindeki odalara kayıt için zorlanmaması, yıllık alış veya satış tutarları ya da gayri safi iş hasılatı esnaf ve sanatkâr sayılma hadlerinin altı katını aşanların ise kayıtlarının, esnaf ve sanatkâr sicili marifetiyle ticaret siciline aktarılması,

b) 213 sayılı Vergi Usul Kanununa istinaden birinci sınıf tacir sayılan ve bilanço esasına göre defter tutanlar ile işletme hesabına göre defter tutan ve bu Kararın (a) bendinde belirtilenlerin dışında kalanların tacir ve sanayici sayılmaları ile ticaret siciline ve dolayısıyla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin bünyesindeki odalara kaydedilmeleri,

Kararlaştırılmıştır.

Vergi Usul Kanununun 177. maddesi birinci sınıf tüccarların kimlerden oluşacağını belirlemiştir. Buna göre;

- (1.bent) Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanlardan yıllık alımları ve satımları tutarları Vergi Usul Kanununda belirtilen miktarlardan fazla olanlar (2010 yılı için yıllık alımlarda 120.000 TL veya yıllık satımlarda 170.000 TL),
- (2. bent) Birinci bentte yazılı olanların dışındaki işlerle uğraşıp da bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hâsılatı Vergi Usul Kanununda belirtilen miktarı aşanlar (2010 yılı için 68.000 TL),
- (3. bent) 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı, işlerin birlikte yapılması halinde 2 numaralı bentte yazılı iş hâsılatının beş katı ile yıllık satış tutarının toplamı Vergi Usul Kanununda belirtilen miktarı aşanlar (2010 yılı için 120.000 TL),
- (4. bent) Her çeşit ticaret şirketleri ile kooperatifler,
- (5. bent) Kurumlar vergisine tabi diğer tüzel kişiler,
- (6. bent) Kendi istekleri ile bilanço esasına göre defter tutanlar,

birinci sınıf tüccar kapsamına girmektedir.

Esnaf ve sanatkâr ile tacir ve sanayicinin ayırımına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararına göre, Vergi Usul Kanununun 177. maddesinin 1. fıkrasının; (1) ve (3) numaralı bentlerde yer alan nakdi limitlerin yarısını, (2) numaralı bendinde yazılı nakdi limitin tamamını aşmayanlar esnaf ve sanatkâr sayılmaktadır.

Yukarıdaki kriterler; teorik olarak esnaf ve sanatkâr ile sanayici ve tacir ayırımının yapılmasında yeterli görülmektedir. Ancak uygulamada söz konusu kriterler, esnaf ve sanatkâr ile sanayici ve tacir ayırımının yapılmasında yeterli olmamakta, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesindeki odalar ile Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK) bünyesindeki odalar arasında ihtilafa neden olmaktadır.

Esnaf ve sanatkâr tanımının net bir şekilde yapılamaması, sorunlarının tespitini ve bu sorunların çözümüne dönük eylem ve projelerin yapılmasını ve uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Halen yürürlükte bulunan esnaf ve sanatkârlar tanımı, bugün sürekli üreten, satan, ihracat yapan esnaf ve sanatkârlar için yetersiz kalmaktadır.

Bu nedenlerle, esnaf ve sanatkâr tanımının günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden yapılması gerekmektedir.

2.2 Esnaf ve Sanatkârların Genel Görünümü

Tablo 1 Esnaf ve Sanatkârların İllere Göre Dağılımı.

SIRA NO	İL ADI	ÜYE SAYISI	SIRA NO	İL ADI	ÜYE SAYISI
1	İstanbul	234.431	41	Edirne	14.419
2	İzmir	137.024	42	Mardin	13.664
3	Ankara	91.467	43	Elazığ	13.545
4	Bursa	74.221	44	Kırklareli	12.786
5	Antalya	71.162	45	Uşak	12.454
6	Adana	55.767	46	Adıyaman	12.369
7	Mersin	53.327	47	Isparta	11.780
8	Konya	48.912	48	Düzce	11.771
9	Manisa	46.966	49	Aksaray	11.740
10	Balıkesir	44.158	50	Osmaniye	11.674
11	Muğla	41.674	51	Ağrı	10.767
12	Samsun	41.554	52	Niğde	10.541
13	Hatay	39.427	53	Burdur	10.493
14	Gaziantep	38.824	54	Nevşehir	10.159
15	Aydın	38.014	55	Bolu	8.859
16	Kocaeli	36.190	56	Amasya	8.639
17	Denizli	33.844	57	Yalova	7.705
18	Sakarya	33.051	58	Kırşehir	7.057
19	Şanlıurfa	29.571	59	Karaman	6.972
20	Kahramanmaraş	24.907	60	Sinop	6.951
21	Kayseri	23.834	61	Karabük	6.947
22	Tekirdağ	23.427	62	Artvin	6.896
23	Trabzon	23.364	63	Muş	6.736
24	Ordu	22.687	64	Batman	6.379
25	Zonguldak	21.931	65	Kars	6.182
26	Afyon	20.896	66	Bingöl	6.149
27	Eskişehir	19.732	67	Bitlis	6.104
28	Çanakkale	19.630	68	Bilecik	6.061
29	Diyarbakır	18.892	69	İğdır	5.925
30	Kütahya	18.183	70	Erzincan	5.914
31	Yozgat	18.090	71	Bartın	5.893
32	Van	17.311	72	Kırıkkale	5.852
33	Malatya	16.895	73	Siirt	4.980
34	Tokat	16.794	74	Şırnak	4.794
35	Giresun	16.494	75	Çankırı	4.589
36	Sivas	16.391	76	Kilis	4.268
37	Erzurum	16.214	77	Gümüşhane	4.237
38	Çorum	16.199	78	Ardahan	2.789
39	Rize	15.211	79	Hakkari	2.130
40	Kastamonu	14.578	80	Bayburt	1.916
			81	Tunceli	1.849
Türkiye Geneli Toplam Üye Sayısı					1.912.179

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

Türkiye’de 1.912.179 esnaf ve sanatkâr bulunmaktadır. Esnaf ve sanatkârların; 608.305’i İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa ve Antalya illerinde faaliyet göstermektedir. Bu beş ildeki esnaf ve sanatkârlar, toplam esnaf ve sanatkârın yaklaşık 1/3’ünü oluşturmaktadır. En az esnaf ve sanatkârın bulunduğu iller ise; Gümüşhane, Ardahan, Hakkâri, Bayburt ve Tunceli’dir. Bu illerdeki esnaf ve sanatkâr sayısı ise toplam 12.921’dir (Tablo 1).

Esnaf ve sanatkârlardan; yaklaşık 449.118’i imalat, 1.528.605’i ise hizmetler sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile tüm esnaf ve sanatkârların yaklaşık yüzde 23’ü imalat, yüzde 77’si hizmetler sektöründe çalışmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2 İmalat ve Hizmetler Sektöründeki Esnaf ve Sanatkârların Sayısı

SIRA NO	MESLEK KOLLARI	İMALAT	HİZMETLER
1	Madeni Eşya ve Makine	101.469	10.274
2	Oto ve Diğer Motorlu Taşıtlar Araçları	33.084	53.395
3	Elektrik ve Elektronik Aletler	20.222	40.700
4	Metalden Başka Maddelerden Mamul Eşya	18.167	11.759
5	Ağaçtan Mamul Eşya	61.819	17.190
6	Deri Ve Deriden Mamul Eşya	21.667	7.483
7	Yapı Sanatları	22.309	15.273
8	Her Türlü Dokuma, Giyim, Mensucat ve Örgülük Eşya	79.544	2.311
9	Kâğıt, Kırtasiye ve Basımla İlgili Sanatlar	9.660	6.532
10	Spor Alet ve Sıhhi Malzemeler	5.830	1
11	Gıda Maddeleri	51.420	0
12	Lastik, Plastik, Polyester ve Benzeri Maddelerden Mamul Eşya	6.894	1.819
13	Camdan Mamul Eşya	5.133	9.224
14	Belirtilmemiş Alt Meslekler	11.900	37.347
15	Gıda Maddeleri İle İlgili Hizmetler	0	440.859
16	Ulaştırma Hizmetleri	0	527.399
17	Haberleşme, Dinlenme, Barınma ve Eğlence Hizmetleri	0	195.809
18	Sağlık, Temizlik, Güzellik ve Bakım Hizmetleri	0	88.481
19	Giyim ve Kuşamla İlgili Hizmetler	0	49.103
20	Kâğıt, Kırtasiye ve Basımla İlgili Hizmetler	0	13.646
	TOPLAM	449.118	1.528.605
	GENEL TOPLAM		1.977.723*

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

*Esnaf ve sanatkâr sayısı 1.912.179’dur. Bir esnaf birden fazla meslekte faaliyet gösterebilmektedir.

Bölgeler itibariyle bakıldığında, esnaf ve sanatkârın yüzde 26,5'inin Marmara, yüzde 18,3'ünün Ege, yüzde 14,8'inin Akdeniz, yüzde 14,4'ünün İç Anadolu, yüzde 13,1'inin Karadeniz, yüzde 6,8'inin Güneydoğu Anadolu, yüzde 6,2'sinin Doğu Anadolu bölgesinde olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3 Esnaf ve Sanatkârların Bölgelere Göre Dağılımı

ESNAF VE SANATKÂRLARIN BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI		
BÖLGELER	Esnaf ve Sanatkâr Sayısı	Oranı (yüzde)
Marmara Bölgesi	506.079	26,5
Ege Bölgesi	349.055	18,3
Akdeniz Bölgesi	282.805	14,8
İç Anadolu Bölgesi	275.336	14,4
Karadeniz Bölgesi	250.921	13,1
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	129.473	6,8
Doğu Anadolu Bölgesi	118.510	6,2
TOPLAM	1.912.179	100

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

2002 yılı Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı sonuçlarına göre 1-9 kişi çalıştıran mikro işletmeler, tüm işletmelerin yüzde 96,36'sını oluşturmaktadır.

TÜİK'in Ekim 2009 verilerine göre Türkiye'de 22 milyon kişi istihdam edilmektedir. Esnaf ve sanatkâr işletmelerinde, ne kadar istihdam sağlandığı yönünde istatistikî veri mevcut değildir. Bununla birlikte her işletmede en az iki kişi olduğu varsayıldığında sayıları 4 milyona ulaşan esnaf ve sanatkârlar ve yanlarında çalışanlar toplam istihdamın yaklaşık yüzde 18'ini oluşturmaktadır. Bu rakam; esnaf ve sanatkârın istihdama, dolayısıyla ekonomik, sosyal ve kültürel hayata önemli bir katkı sağladığını ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'de faaliyet gösteren 1.912.179 esnaf ve sanatkârdan, 1.374.064'ü aşağıda belirtilen 30 ana meslek kolunda faaliyet göstermektedir. Bu 30 meslek kolunda, bölgesel verilere göre; Marmara Bölgesinde 354.796, Ege Bölgesinde 244.747, Akdeniz Bölgesinde 201.758, İç Anadolu Bölgesinde 196.216, Karadeniz Bölgesinde 186.470, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 96.037, Doğu Anadolu Bölgesinde 94.040 esnaf ve sanatkâr faaliyet göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 4- Esnaf ve Sanatkârın En Yoğun Olduğu 30 Meslek Kolunun Bölgesel Dağılımı

Sıra No	Meslekler	Bölgeler							Toplam
		Marmara	Ege	Akdeniz	İç Anadolu	Karadeniz	G. Anadolu	D.Anadolu	
1	Bakkallık, Bayilik, Büfecilik	59.886	44.444	37.625	34.657	30.111	16.178	16.606	239.507
2	Minibüsçülük	21.937	19.507	16.032	13.174	24.141	12.113	15.150	122.054
3	Kahvecilik	35.037	23.322	12.537	12.333	14.558	5.538	5.970	109.295
4	Nakliyecilik	7.600	15.001	12.715	15.313	19.753	12.411	11.086	93.879
5	Kamyonculuk	24.462	10.588	9.479	12.668	11.973	8.237	5.268	82.675
6	Kuaförlük	22.664	15.401	12.441	12.263	8.274	3.636	3.343	78.022
7	Taksicilik	28.269	9.235	10.449	12.593	7.562	2.094	4.636	74.838
8	Şoförlük	14.042	3.975	8.721	5.181	9.534	6.771	6.939	55.163
9	Oto Tamirciliği	10.510	11.835	8.721	9.525	7.441	2.438	2.514	52.984
10	Lokantacılık	13.344	9.713	8.113	6.119	6.084	2.346	2.621	48.340
11	Pazarcılık	13.844	12.422	8.435	7.177	4.851	445	823	47.997
12	Servis Aracı İşletmeciliği	16.697	7.102	5.515	7.463	2.351	2.477	322	41.927
13	Tuhafiyecilik	5.544	6.795	5.823	6.192	5.689	2.507	2.314	34.864
14	Otobüsçülük	12.444	7.493	5.039	3.246	2.830	562	1.146	32.760
15	Konfeksiyonculuk	12.322	3.659	2.956	2.733	2.181	2.469	2.297	28.617
16	Marangozluk	5.723	4.829	3.389	2.616	3.956	1.743	1.301	23.557
17	Terzilik	4.525	3.527	3.871	3.503	2.878	1.742	1.212	21.258
18	Elektrikli-Elektronik Araç Bakım ve Tamiri	4.055	3.851	3.892	3.074	2.874	1.220	1.160	20.126
19	Fırıncılık	3.808	2.305	3.024	2.020	3.024	2.555	1.863	18.599
20	Mobilya İmal ve Satıcılığı	3.458	2.904	2.936	4.792	2.528	595	646	17.859
21	Emlak Komisyonculuğu ve Danışmanlığı	5.512	3.674	1.977	3.832	782	819	329	16.925
22	Demircilik	2.959	4.793	2.743	2.282	2.107	706	987	16.577
23	Elektrik Tesisatçılığı	4.334	3.594	2.207	1.964	1.595	686	546	14.926
24	Kuyumculuk	5.033	1.589	2.655	1.356	829	1.863	911	14.236
25	Kasaplık	3.425	2.133	2.493	2.070	1.797	1.218	1.076	14.212
26	Hırdavatçı	3.355	2.180	1.548	1.745	2.149	625	1.016	12.618
27	Ayakkabı İmal ve Tamirciliği	3.048	2.293	1.709	1.945	1.501	696	671	11.863
28	Turistik, Otantik, Hediye Eşya İmal ve Satıcılığı	1.842	2.981	1.781	1.062	1.142	395	412	9.615
29	Kırtasiyecilik	2.072	1.529	1.635	1.684	1.244	642	665	9.471
30	Torna Tesviyecilik	3.045	2.073	1.297	1.634	731	310	210	9.300
	TOPLAM	354.796	244.747	201.758	196.216	186.470	96.037	94.040	1.374.064

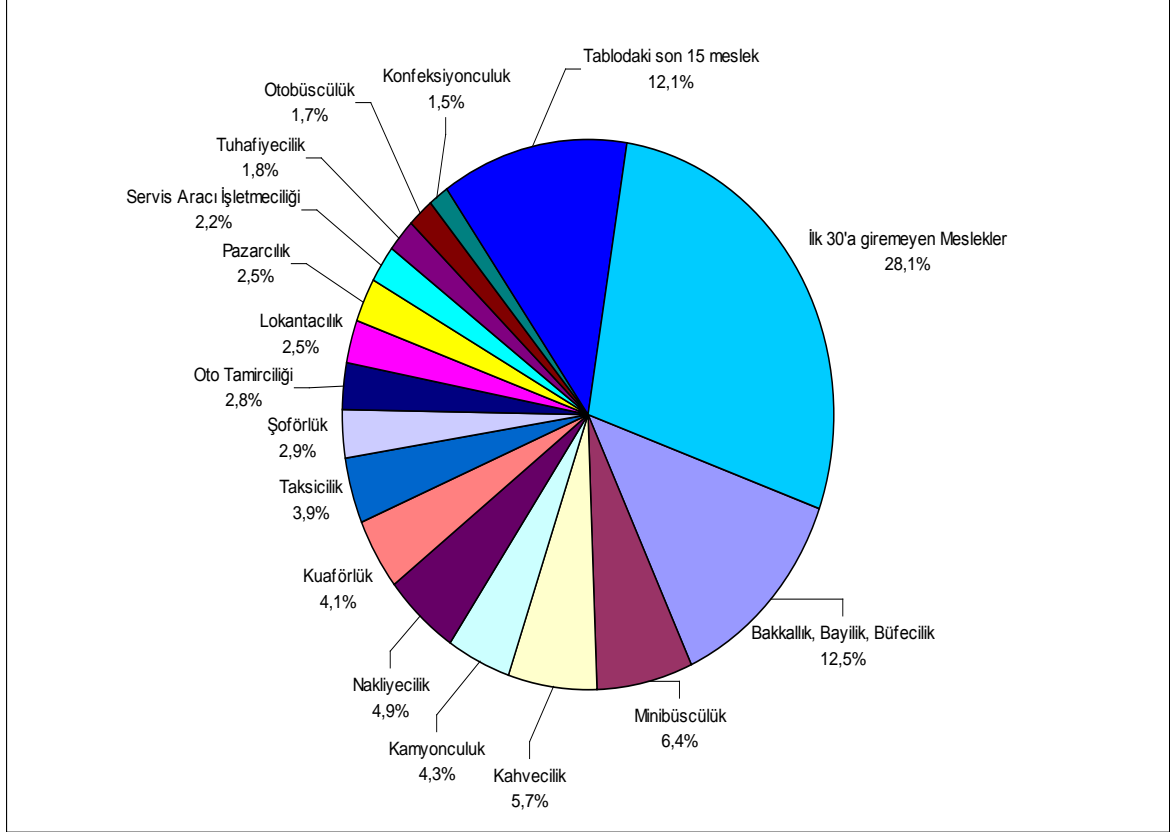
Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaflar ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

Türkiye'deki 1.912.179 esnaf ve sanatkârın yüzde 59,8'i aşağıdaki meslekleri yapmaktadır. Bu esnaf ve sanatkârların;

- Yüzde 26,4'ü motorlu taşıyıcılıkla (minibüsçülük, nakliyecilik, kamyonculuk, taksicilik, şoförlük, servis aracı işletmeciliği, otobüsçülük),
- Yüzde 12,5'i bakkallık, bayilik ve büfecilikle,
- Yüzde 5,7'si kahvecilikle,
- Yüzde 4,1'i kuaförlükle,
- Yüzde 2,8'si oto tamirciliğiyle,
- Yüzde 2,5'i lokantacılıkla,
- Yüzde 2,5'i pazarcılıkla,
- Yüzde 1,8'i tuhafiyecilikle,
- Yüzde 1,5'i konfeksiyonculukla uğraşmaktadır.

Tablo 4 de isimleri yer alan diğer 15 meslek kolunda ise yüzde 12,1, geri kalan meslek kollarında ise toplam yüzde 28,1 oranında esnaf ve sanatkâr faaliyet göstermektedir (Grafik 1).

Grafik 1 Esnaf ve Sanatkârın Mesleklere Göre Dağılımı

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

Esnaflık ve sanatkârın faaliyette bulunduğu bahse konu 30 iş kolunda, 01.01.2006-22.12.2009 tarihleri arasında 489.981 tescil ve 359.120 terkin işlemleri yapılmıştır. Buna göre esnaf ve sanatkâr sayısı anılan tarihler arasında 130.861 kişi artmıştır (Tablo 5).

Tablo 5 30 Meslek Kolunda Faaliyet Gösteren Esnaf ve Sanatkârın Sayısı ile Tescil ve Terkin Durumları

Meslekler	Tescil	Terkin	Tescil-Terkin Farkı	Toplam Üye	Farkın/Toplam Üyeye Oranı
Kahvecilik	60.842	34.184	26.658	109.295	0,24
Minibüsçülük	44.419	17.998	26.421	122.054	0,22
Nakliyecilik	35.377	18.419	16.958	93.879	0,18
Bakkallık, Bayilik, Büfecilik	91.678	75.024	16.654	239.507	0,07
Kuaförlük	29.405	13.447	15.958	78.022	0,20
Servis Aracı İşletmeciliği	21.130	6.424	14.706	41.927	0,35
Taksicilik	22.912	12.365	10.547	74.838	0,14
Pazarcılık	18.166	11.792	6.374	47.997	0,13
Kamyonculuk	23.139	16.911	6.228	82.675	0,08
Otobüsçülük	11.540	5.404	6.136	32.760	0,19
Lokantacılık	21.505	15.801	5.704	48.340	0,12
Emlak Komisyonculuğu ve Danışmanlığı	8.066	3.268	4.798	16.925	0,28
Fırıncılık	6.690	3.797	2.893	18.599	0,16
Konfeksiyonculuk	10.539	7.693	2.846	28.617	0,10
Turistik, Otantik, Hediyelik Eşya İmal ve Satıcılığı	2.875	785	2.090	9.615	0,22
Mobilya İmal ve Satıcılığı	10.549	9.085	1.464	17.859	0,08
Elektrik Tesisatçılığı	4.277	3000	1.277	14.926	0,09
Tuhafiyecilik	11.921	11.144	777	34.864	0,02
Hırdavatçı	4.244	3.486	758	12.618	0,06
Kırtasiyecilik	3.014	2.423	591	9.471	0,06
Oto Tamirciliği vb.	13.675	13.253	422	52.984	0,01
Kasaplık	4.068	3.895	173	14.212	0,01
Kuyumculuk	3.363	3.227	136	14.236	0,01
Demircilik	3.972	4.365	-393	16.577	-0,02
Ayakkabı İmal ve Satıcılığı	5.613	6.239	-626	11.863	-0,05
Torna Tesviyecilik	1.894	2.704	-810	9.300	-0,09
Elektrikli-Elektronik Araç Bakım ve Tamiri	5.231	6.233	-1002	20.126	-0,05
Terzilik	5.334	6.383	-1049	21.258	-0,05
Marangozluk	3.985	6.376	-2391	23.557	-0,10
Şoförlük	558	33.995	-33437	55.163	-0,61
TOPLAM	489.981	359.120	130.861	1.374.064	0,10

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

Şoförlük, marangozluk, torna ve tesviyecilik, ayakkabı imal ve satıcılığı, elektrikli-elektronik araç bakım ve tamiri, terzilik, demircilik mesleklerinde faaliyet gösteren esnaf ve sanatkâr sayısında azalma göze çarpmaktadır. Bunun en büyük nedeni, bu mesleklerde (şoförlük hariç) seri üretimin yaygınlaşması, mamul fiyatlarının ucuzlaması ve büyük mağazacılığın yaygınlaşması gibi nedenlerle rekabet avantajının kaybedilmesidir. Şoförlük mesleğindeki azalma ise, 2005 yılında yürürlüğe giren 5362 sayılı Kanun gereği vergi kaydı olmayan kişilerin oda üyeliklerinin silinmesinden kaynaklanmıştır. Halen şoförlük mesleğine kayıtlı 55.163 esnaf ve sanatkâr bulunmaktadır.

Bahse konu 30 meslekten; oransal olarak en çok artış olan meslekler yüzde 35 ile servis aracı işletmeciliği, yüzde 28 ile emlak komisyonculuğu ve danışmanlığı, yüzde 24 ile kahvecilik, yüzde 22 ile turistik, otantik, hediyelik eşya imal ve satıcılığı ile minibüsçülük ve yüzde 20 ile kuaförlük meslekleridir.

2.3. Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları

Esnaf ve sanatkârların sorunlarının çözümünde, değişim ve dönüşümünün azami fayda ile tamamlanmasında esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir.

5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununun uygulanmasında, esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları kavramı; oda, birlik, federasyon ve konfederasyonu ifade etmektedir.

2.3.1 Esnaf ve Sanatkârlar Odaları

Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanı 30.12.2009 verilerine göre; Türkiye’de 3.125 esnaf ve sanatkârlar odası mevcuttur.

5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununa göre üye mevcudu 100’ün altına düşen odalar için fesih süreci başlamaktadır.

Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanı kayıtlarına göre odaların üye sayısına bakıldığında, 31.12.2009 tarihi itibarıyla;

- Üye sayısı 100’ün altında 36,
- Üye sayısı 100-200 arasında 649,
- Üye sayısı 201-300 arasında 628,
- Üye sayısı 301-400 arasında 378,
- Üye sayısı 401-500 arasında 282,
- Üye sayısı 501-1000 arasında 684,
- Üye sayısı 1000’den büyük 468,

esnaf ve sanatkâr odası bulunmaktadır.

Bazı odaların üye sayıları göz önünde bulundurulmak suretiyle 2008 yılı gelir ve giderleri çıkarılmıştır (Tablo 6).

Tablo 6 Bazı Esnaf ve Sanatkâr Odalarının Üye Sayıları ve Gelir-Gider Durumu

ODA ÜNVANI	ÜYE SAYISI	GELİRİ (TL)	GİDERİ (TL)
Ağrı Marangozlar ve Keresteciler Esnaf ve San. Odası	146	3.000	3.000
Çelikhân Esnaf ve Sanatkârlar Odası	182	7.663	7.663
Adana Yorgancılar Esnaf ve Sanatkârlar Odası	142	12.952	11.755
İzmir Pazarcılar Esnaf Odası	3.735	540.753	515.441
Kayseri Oto Sanatkârları Odası	1.008	162.272	161.046
Derik Şoförler ve Otomobilciler Esnaf Odası	141	10.253	10.252
Adıyaman Yemeniciler ve Ayakkabıcılar Esnaf Odası	217	3.139	4.522
Ardanuç Esnaf ve Sanatkârlar Odası	258	30.463	26.568
Erzurum Lokantacılar Esnaf Odası	364	25.781	17.583
İstanbul Yükçüler Esnaf Odası	148	24.570	22.004
Kocaeli Servis Araçları Esnaf Odası	2.415	176.375	187.545
Antalya Ayakkabı İmalatçıları ve Esnafı Odası	273	26.829	26.555
İnegöl Köfteci Aşçı Tatlıcı ve Benzerleri Esnaf ve Sanatkârlar Odası	395	35.209	32.497
Eleşkirt Esnaf ve Sanatkârlar Odası	371	14.003	14.003
Yumurtalık Esnaf ve Sanatkârlar Odası	419	18.819	17.986
Diyarbakır Kunduracılar Esnaf Odası	183	10.148	9.658
Göle Esnaf ve Sanatkârlar Odası	526	38.324	33.974
İstanbul Kantinciler Esnaf Odası	1.691	1.113.714	962.919
Arhavi Esnaf ve Sanatkârlar Odası	517	39.125	40.440
Muğla Giyim Eşyaları Fotoğrafçılar Seyyar Satıcılar Temizleyiciler ve Benzerleri Esnaf ve Sanatkârlar Odası	568	50.602	48.060

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

Tablodan da anlaşılacağı üzere, üye sayısının artması, odanın gelirlerinin artmasında önemli bir etkiye sahiptir.

5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununa göre odaların; uyulması zorunlu meslekî kararları almak, oda üyelerinin sicillerini tutmak ve bu bilgileri Bakanlık e-esnaf ve sanatkâr veri tabanında güncelleştirerek eksiksiz ve doğru olarak her an hazır halde bulundurmak, üyeler tarafından talep edilen belgeleri bilgisayar ortamında düzenlemek, üyelerin, çalışma konularına giren işlerde gelişmelerini sağlamak ve ihtiyaçlarını karşılamak bakımından, gerekli tedbirleri almak, kurslar düzenlemek ve bu konuda ihtiyaç duyulan tesisleri kurmak, oda üyelerince üretilen mal ve hizmetlerin kalitesini, standartlarına ve sağlık koşullarına uygun şekilde üretilip üretilmediğini ve ücret tarifelerine uyulup uyulmadığını kontrol etmek, meslekî teamüle aykırı davranışları belirlenen üyelere yazılı ihtarda bulunmak, tekrarı halinde ilgilileri birlik disiplin kuruluna bildirmek, üyelerine meslekî konularda danışmanlık yapmak gibi görev, yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır.

Türkiye'deki 3.125 esnaf ve sanatkârlar odasında, toplam 23.072 kişi yönetim kurulunda, 9.372 kişi de denetim kurulunda bulunmaktadır. Yönetim kurulu üyelerine yıllık tahmini 107 milyon TL, denetim kurulu üyelerine 30 milyon TL olmak üzere toplam 137 milyon TL aylık ücret ve huzur hakkı ödenmektedir.

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununun 9. maddesine göre yönetim kurulu, oda başkanı dâhil olmak üzere, üye sayısı 1000'den az olan odalarda 7 kişiden, denetim kurulu ise 3 kişiden oluşmaktadır. Aynı Kanunun 56. maddesinde oda başkanı ve yönetim kurulu üyelerine ödenecek ücretler belirlenmiştir. Kanunun 57. maddesinde odada görevli bir genel sekreterin çalışması da bir zorunluluktur. Odanın yapması gereken zorunlu cari giderleri de bulunmaktadır. Bütün bunlar değerlendirildiğinde bir esnaf ve sanatkârlar odasının aylık ve yıllık yapması gereken ortalama giderler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 7 Esnaf ve Sanatkâr Odası Ortalama Maliyet Gider Tahmin Tablosu.

Gider Türü	Aylık Gider (TL)	Yıllık Gider (TL)
Genel Sekreter	729	8.748
Kira	600	7.200
Personel (3 kişi)	2.187	26.244
Eğitim ve Danışma	500	6.000
Elektrik	100	1.200
Su	60	720
Telefon	70	840
Temsil ağırlama	500	6.000
Kırtasiye	100	1.200
Isınma	150	1.800
Diğer giderler	500	6.000
Yönetim kurulu başkanı ücreti	729	8.748
Başkan vekili ücreti	364,5	4.374
Yönetim kurulu üyelerinin ücreti (5 kişi)	729	8.748
Denetim kurulu ücreti (3 kişi)	546,75	6.561
Toplam Gider	7.865,25	94.383,00

Esnaf ve sanatkâr odalarının, 5362 sayılı Kanunda kendisine verilen görevlerin bir kısmını yapabilmesi için aylık yaklaşık 7,8 bin TL, yıllık 94 bin TL gider yapması gerekmektedir (Tablo7). Bu görevlerin tam manasıyla yapılması halinde giderlerin daha da artacağı tahmin edilmektedir. Üye sayısı 1000 kişi olan odanın tahsil edebileceği tahmini asgari yıllık aidat geliri 69 bin TL, azami 173 bin TL olmaktadır.

Yapılan bu değerlendirmelere göre, ancak 1000 üyesi olan odaların kendi kendine yetebileceği, ekonomik varlıklarını sürdürebileceği öngörülmektedir. Türkiye genelindeki 3.125 esnaf ve sanatkârlar meslek odasının, sadece 468'i, 1000'den fazla üyeye sahiptir.

Bu haliyle, esnaf ve sanatkârlar odalarının önemli bir kısmının, esnaf ve sanatkârlar ile yanlarında çalışanların mesleki ve teknik ihtiyaçlarını karşılamaları, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmaları, mesleğin genel menfaatlerine uygun gelişmeleri ve mesleki eğitimlerini sağlamaları mümkün görülmemektedir.

2.3.2 Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birlikleri

İstanbul'da iki, diğer illerimizde birer olmak üzere, Türkiye'de toplam 82 esnaf ve sanatkârlar odaları birliği mevcuttur. Birlikler il merkezlerinde kurulmaktadır. Birliğin çalışma bölgesi bulunduğu ilin idari sınırlarıdır. Odalar bağlı olduğu birliğe karşı faaliyetlerinden dolayı sorumludur. Her oda, çalışma bölgesindeki Esnaf ve Sanatkâr Odaları Birliğine kayıt olmak zorundadır. Birliklerin kuruluş amacı; ildeki esnaf ve sanatkârlar odaları arasındaki dayanışmayı temin etmek ve bu odaların il genelinde işbirliği ve ahenk içerisinde çalışmalarını ve gelişmelerini sağlamak ve o ilin esnaf ve sanatkârlarını temsil etmektir.

Tablo 8 Birliklerin Gelir ve Gider Durumu

İl Adı	Oda Sayısı	2006 Yılı Gelirleri (TL)	2006 Yılı Giderleri (TL)	İl Adı	Oda Sayısı	2006 Yılı Gelirleri (TL)	2006 Yılı Giderleri (TL)
Adana	87	1.755.719	1.168.319	İzmir	131	4.316.024	3.586.215
Adıyaman	23	381.189	308.152	Kahramanmaraş	41	916.951	821.681
Afyonkarahisar	37	612.179	607.708	Karabük	16	187.380	186.726
Ağrı	15	138.237	135.328	Karaman	16	127.271	161.771
Aksaray	20	283.134	228.047	Kars	17	251.960	208.918
Amasya	28	468.508	464.972	Kastamonu	38	308.432	326.813
Ankara	117	2.919.519	2.675.902	Kayseri	42	568.054	448.850
Antalya	76	1.804.103	1.720.859	Kırıkkale	16	206.291	181.131
Ardahan	3	442.894	442.894	Kırklareli	28	465.496	336.843
Artvin	18	130.586	77.933	Kırşehir	19	361.625	407.754
Aydın	88	1.156.057	1.150.595	Kilis	14	75.244	73.264
Balıkesir	91	806.991	762.770	Kocaeli	52	832.431	775.066
Bartın	10	148.323	108.616	Konya	86	1.042.714	752.972
Batman	6	44.127	40.571	Kütahya	48	935.284	552.595
Bayburt	6	189.553	189.553	Malatya	39	265.458	256.891
Bilecik	13	189.282	158.156	Manisa	95	1.436.082	1.307.977
Bingöl	7	132.727	132.727	Mardin	21	211.306	168.754
Bitlis	12	119.374	110.578	Mersin	73	1.052.078	916.859
Bolu	26	249.191	212.241	Muğla	34	1.147.197	239.503
Burdur	27	313.206	313.206	Muş	6	80.146	80.146
Bursa	106	1.630.618	1.131.719	Nevşehir	24	327.913	322.666
Çanakkale	33	617.694	539.827	Niğde	28	637.064	269.521
Çankırı	14	204.569	216.444	Ordu	44	681.357	551.615
Çorum	43	787.279	541.435	Osmaniye	30	258.358	231.649
Denizli	73	733.493	708.139	Rize	26	389.838	404.423
Diyarbakır	42	754.587	715.349	Sakarya	73	1.270.480	1.259.604
Düzce	27	347.858	253.440	Samsun	72	485.661	418.638
Edirne	34	579.698	582.906	Siirt	13	70.219	70.219
Elazığ	26	221.867	216.139	Sinop	16	234.189	200.348
Erzincan	20	370.886	371.406	Sivas	36	462.004	404.179
Erzurum	43	678.256	774.011	Şanlıurfa	58	760.895	741.890
Eskişehir	39	477.220	440.099	Şırnak	9	46.106	40.469
Gaziantep	82	1.138.580	804.707	Tekirdağ	34	641.592	583.641
Giresun	34	297.402	257.028	Tokat	35	653.570	567.242
Gümüşhane	13	121.749	120.501	Trabzon	50	556.237	410.011
Hakkari	5	16.510	23.088	Tunceli	5	145.431	133.043
Hatay	70	602.077	852.134	Uşak	28	310.801	271.547
Iğdır	7	71.727	115.371	Van	19	311.527	303.086
Isparta	28	408.883	328.757	Yalova	17	156.629	169.255
İstanbul	153	5.238.431	4.733.830	Yozgat	32	341.529	324.214
İstanbul B.*	12	416.102	416.102	Zonguldak	30	89.185	89.185
				TOPLAM	3.125	51.618.394	44.708.733

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

*İstanbul İlinde iki birlik bulunmaktadır.

E-esnaf ve sanatkâr veri tabanında bulunan bilgilerden; 82 birliğin 2006 yılı toplam gelirlerinin 51,6 milyon TL, giderlerinin ise 44,7 milyon TL olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 8).

Türkiye'deki 82 esnaf ve sanatkârlar odaları birliğinde; toplam 550 yönetim kurulu üyesi, 282 denetim kurulu üyesi bulunmaktadır. Yönetim kurulu üyelerine tahmini olarak yıllık 7,3 milyon TL, denetim kurulu üyelerine 2,5 milyon TL olmak üzere toplam 9,8 milyon TL aylık ücret ve huzur hakkı ödenmektedir.

2.3.3 Esnaf ve Sanatkârlar Federasyonları

Federasyonların kuruluş amacı; aynı meslek dalında kurulan esnaf ve sanatkârlar odalarının, üyelerinin meslekî yönden ihtiyaçlarını karşılamak, çalışmalarını ve gelişmelerini Türkiye genelinde işbirliği ve ahenk içerisinde yapabilmelerini sağlamaktır.

Tablo 9 Esnaf ve Sanatkâr Federasyonları Üye Sayısı

	FEDERASYONLAR	Üye Sayısı	Gelir (TL)	Gider (TL)
1	Türkiye Şoförler ve Otomobilciler	531.476	26.375.998	26.375.998
2	Türkiye Bakkallar Bayiler	158.794	580.253	433.371
3	Türkiye Madeni Eşya Sanatkârları	121.749	297.233	304.857
4	Türkiye Kahveciler Kırathaneciler Büfeciler	83.142	175.538	161.969
5	Türkiye Ağaç İşleri Esnaf ve Sanatkârları	68.114	160.669	158.533
6	Türkiye Terziler Konfeksiyoncular ve Giyim Sanatkârları	68.403	123.769	116.512
7	Türkiye Berberler ve Kuaförler	57.145	202.990	189.359
8	Türkiye Lokantacılar Kebapçılar Pastacılar ve Tatlıcılar	50.702	92.894	92.894
9	Türkiye Sebzeciler Meyveciler ve Seyyar Pazarcılar Es. ve San.	43.589	155.460	179.622
10	Türkiye Elektrik-Elektronik ve Benzerleri Teknisyenleri Es. ve San.	41.807	240.334	240.334
11	Türkiye Umum Ayakkabıcılar	22.711	139.591	139.591
12	Türkiye Fırıncılar	14.483	357.936	472.207
13	Türkiye Kasaplar Besiciler Et ve Et Ürünleri Es. ve San.	10.930	64.090	69.351
	Bağlı üye TOPLAMI:	1.273.045	28.966.755	28.934.598

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı E-Esnaf ve Sanatkâr Veri Tabanı, Aralık 2009

Türkiye'de 13 federasyon bulunmaktadır. Esnaf ve Sanatkâr Federasyonlarına bağlı odalara 1.273.045 esnaf ve sanatkâr kayıtlıdır (Tablo 9).

Şoförler Federasyonu hariç, diğer federasyonların bu gelirlerle, Kanunda sayılan görevlerini yerine getirmeleri zor görülmektedir.

Türkiye'de 13 adet esnaf ve sanatkârlar federasyonu bulunmaktadır. Federasyonlarda toplam 149 kişi yönetim kurulunda, 39 kişi de denetim kurulunda bulunmaktadır. Yönetim kurulu üyelerine tahmini olarak yıllık 2,4 milyon TL, denetim kurulu üyelerine 500 bin TL olmak üzere toplam 2,9 milyon TL aylık ücret ve huzur hakkı ödenmektedir.

2.3.4 Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu ve Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşlarının Örgüt Yapısı

Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu; esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının çatı örgütüdür. Konfederasyona, 5362 sayılı Kanun gereği birlikler ve federasyonların üye olması

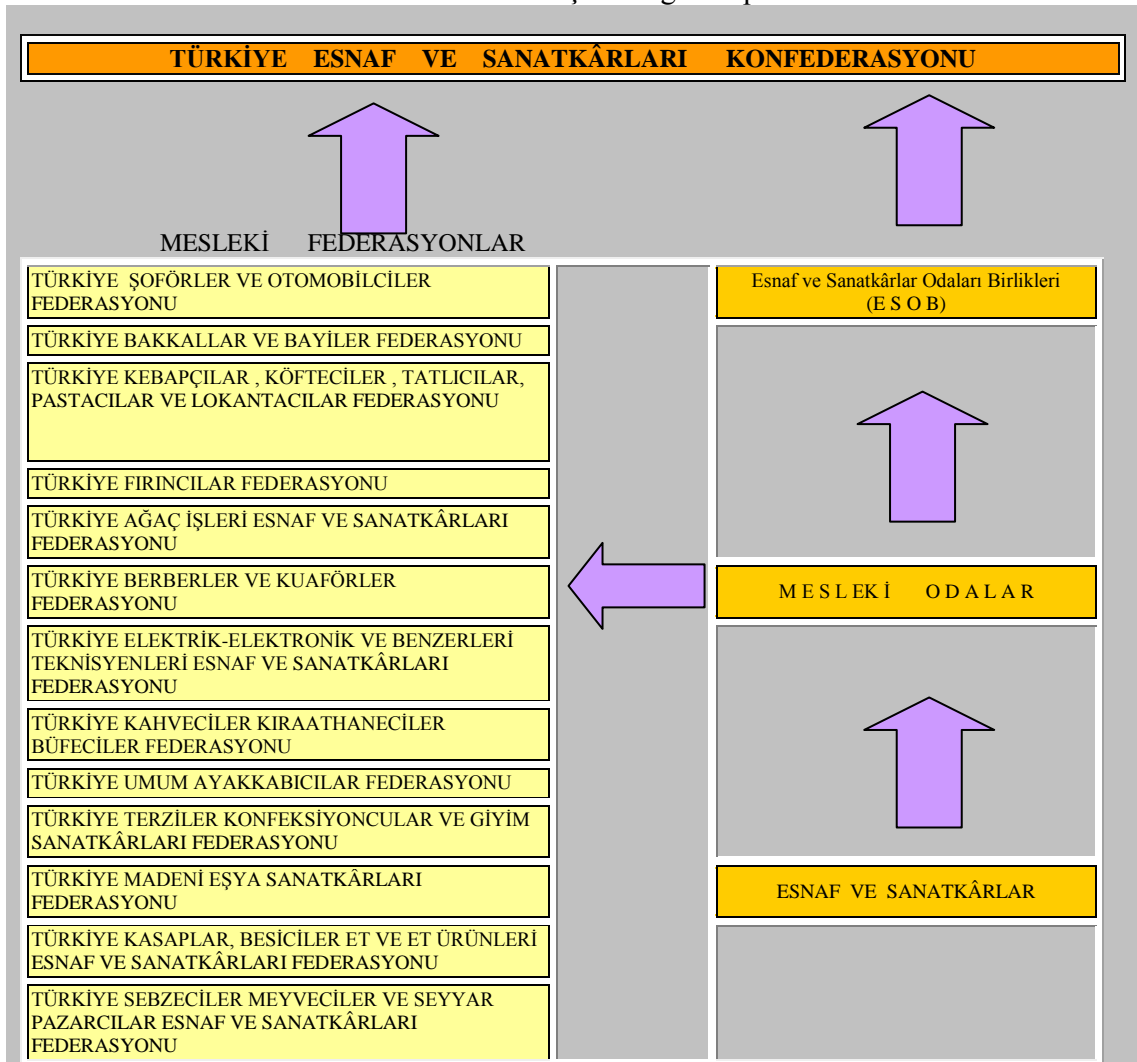
zorunludur. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı e-esnaf ve sanatkâr veri tabanına girilen verilere göre; Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonunun 2007 yılı itibariyle geliri 21 milyon TL olarak gerçekleşirken gideri 22 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Konfederasyonun kuruluş amacı: Esnaf ve sanatkârlar odaları, birlikleri ve federasyonları arasında birliği temin, gelişme ve ilerlemeyi sağlamak ve genel olarak esnaf ve sanatkârların çalışmalarını meslekî yönden ve kamu yararına uygun olacak şekilde düzenlemek ve bu hususta gerekli görülecek her türlü tedbiri almak ve teşebbüste bulunmak, meslekî eğitimlerini geliştirmek, esnaf ve sanatkârları yurt çapında ve uluslararası düzeyde temsil etmek, sorunlarının çözümü için ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde gerekli girişimlerde bulunmak, ulusal ekonomideki gelişmelere paralel olarak lüzumlu görülecek meslekî tedbirleri almak ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından esnaf ve sanatkârlarla ilgili verilecek görevleri yapmaktır.

Esnaf ve sanatkârlar; çalışma bölgesinde ihtisas odası var ise ihtisas odasına, yok ise karma odaya kayıt olmak zorundadırlar. Oda kuruluş yeter sayısına ulaşamayan yerlerdeki esnaf ve sanatkârların kayıtları, birlik marifeti ile tutulur. Esnaf ve sanatkârlara, odalarca verilen hizmetler, oda kurulamayan ilçelerde şube açmak suretiyle birlik tarafından verilir.

Esnaf ve sanatkâr odaları, birliklere üye olmak zorundadırlar. Ayrıca ihtisas odaları, aynı meslek dalında faaliyet gösteren federasyon var ise o federasyona da üye olmak zorundadır (Tablo 10).

Tablo 10 Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Örgüt Yapısı

Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonunda (TESK) 20 kişi yönetim ve denetim kurulu üyesi olarak görev yapmaktadır. Bu kişilere tahmini olarak yılda 547 bin TL aylık ücret ve huzur hakkı ödenmektedir.

Esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşlarında toplam 33.484 kişi yönetim ve denetim kurulu üyesi olarak görev yapmaktadır. Bu kişilere tahmini olarak yılda 150 milyon TL aylık ücret ve huzur hakkı ödenmektedir.

2.4 Esnaf ve Sanatkarlar Tarafından Ödenen Aidatlar, Üye Kayıt Ücreti, Tescil, Terkin, Tadil ile İlgili Harçlar ve İlan Ücretleri

5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanununun 61'inci maddesinde;

-Üyenin sicile ilk kayıt yapılması sırasında ödeyeceği kayıt ücretinin, asgari ücretin onda birinden az, yarısından fazla olamayacağı,

-Üyenin odaya ödeyeceği yıllık aidatın, asgari ücretin onda birinden az, yarısından fazla olamayacağı, kayıt ücretinin alındığı yıl için ayrıca yıllık aidat alınmayacağı,

-Esnaf ve sanatkarlar meslek kuruluşlarının düzenledikleri ve onayladıkları belgeler ile yaptıkları hizmet karşılığında alacakları ücretlerin miktar ve oranı; maktu olanlarda bu fıkranın (a) ve (b) bentleri uyarınca belirlenecek miktarın onda birinden, nispi olanlarda ise belgede geçen değer binde onundan fazla olamayacağı,

Hüküm altına alınmıştır.

Bu hüküm çerçevesinde çıkarılan yönetmelik ve genelgelere göre esnaf ve sanatkarlar kayıt ücreti ve yıllık aidat ödemektedir. Esnaf ve sanatkarların ödediği bu ücretler, üyesi olduğu meslek kuruluşu olan odanın bulunduğu yere, esnaf ve sanatkarın mesleğine ve işyerinin niteliğine bağlı olarak belirlenmektedir. Esnaf ve sanatkarlar, 01.01.2009 tarihi itibarıyla asgari 67 TL, azami 167 TL kayıt ücreti ve yıllık aidat ödemektedir. Kayıt ücreti, esnaf ve sanatkarların sicil kaydı esnasında sicil müdürlüğü tarafından tahsil edilmektedir. Yıllık aidat Nisan ve Ekim aylarında iki taksit halinde ilgili odaya ödenmektedir. Kayıt ücretinin ödendiği yıl için ayrıca yıllık aidat ödenmemektedir (TESK, 29/12/2008 tarihli 121 sayılı Genelge).

Ayrıca, esnaf ve sanatkarlardan tescil, tadil ve terkin işlemleri nedeniyle harç ve gazete ilan bedeli alınmaktadır. Bu bedeller, esnaf ve sanatkarın kalkınmada öncelikli illerde faaliyette bulunup bulunmamasına göre değişmektedir. (TESK, 25.03.2008/38 sayılı sicil gazetesi ilan ücret tarife genelgesi, 26.12.2008/118 sayılı sicil harç tarife genelgesi).

Kalkınmada Öncelikli Yörelere dışında kalan illerde; esnaf ve sanatkarlar tarafından ilk kayıta toplam 142 TL, kayıt sildirmede 31 TL, tadilde 58 TL harç ve ilan bedeli ödenmektedir.

Kalkınmada Öncelikli Yörelere illerde esnaf ve sanatkarlar tarafından ilk kayıta toplam 97 TL, kayıt sildirmede 21 TL, tadilde 43 TL harç ve ilan bedeli ödenmektedir.

Esnaf ve sanatkar, esnaf ve sanatkarlar siciline ve odaya ilk kaydı sırasında, harç ve ilan bedelinin yanı sıra, odanın bulunduğu yere, esnaf ve sanatkarın mesleğine ve işyerinin niteliğine bağlı olarak belirlenen kayıt ücreti (asgari 67 TL, azami 167 TL) de ödemektedir.

Dolayısıyla, yeni işe başlayan esnaf ve sanatkâr tarafından ödenebilecek azami tutar 309 TL, asgari tutar ise 164 TL olmaktadır.

Esnaf ve sanatkârın iş yerini kapatması halinde esnaf ve sanatkârlar sicili ve üyesi olduğu esnaf oda kaydını terkin ettirmesi için ödemesi gereken azami tutar 31 TL ve asgari tutar 21 TL olmaktadır.

2.5 Kredi ve Finansman

Esnaf ve sanatkârlar, başta esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifi aracılığı ile Halk Bankası'ndan, KOSGEB kredi ve desteklerinden, Kredi Garanti Fonu A.Ş'nin kefaletiyle verilen kredilerden faydalanabilmektedir. Ekonomik durumu iyi olan esnaf ve sanatkârlar ayrıca ticari kredi de kullanabilmektedir.

2.5.1 Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri (ESKKK) Aracılığıyla Türkiye Halk Bankası Tarafından Kullanılan Krediler:

Esnafın finansman ihtiyacını karşılamak amacı ile kurulan esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleri, 1969 yılına kadar Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olarak, 1969 yılından sonra ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun yürürlüğe girmesi ile bu Kanun hükümlerine göre faaliyetlerini sürdüren özel hukuk tüzel kişiliğine haiz kuruluşlardır.

Türkiye'de kredi kooperatiflerinin kuruluşuna ilk olarak 10.08.1951 yılında başlanmış, bu tarihten itibaren sayıları artarak devam etmiş ve 1970 yılında 450 kooperatif sayısına ulaşılmıştır. 1970 yılında Türkiye genelindeki 450 kooperatif, illerde birleşerek 14 bölge birliğini oluşturmuş ve bu bölge birlikleri de kendi aralarında örgütlenerek ulusal düzeyde Merkez Birliği'ni oluşturmuşlardır. Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi Kefalet Kooperatifleri Merkez Birliği (TESKOMB) çatısı altında; 32 bölge birliği, 915 kredi kefalet kooperatifi ve 784.559 ortak bulunmaktadır.

Türkiye Halk Bankası esnaf ve sanatkâr ile KOBİ'lere en büyük kredi desteği sağlayan kamu bankasıdır. Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlara sunduğu avantajlar aşağıda yer almaktadır;

a- Düşük Oranlı Faiz Uygulaması: Kooperatif kredilerinin faizi 14.01.2010 tarihinden itibaren yüzde 13'e indirilmiş olup, her yıl Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen bir oranı Hazine Müsteşarlığı tarafından sübvansede edilmektedir. Hazine bu oranın yüzde 50'sini karşılamaktadır. Kalan yüzde 50'si esnaf ve sanatkâra yansıtılmaktadır.

Tablo 11 Kooperatif Kredilerine Ait Gelir Kayıpları İçin Hazinece Yapılan Ödemelerinin Yıllara Göre Durumu

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kredi Tutarı (Milyon TL)	154	690	1.212	1.559	2.362	2.634	3.114	3.291
Yıl içinde Ödenen Gelir Kaybı (Milyon TL)	16	38	79	77	111	176	204	-
Cari Faiz Oranı (yılsonu yüzde)	59	43	30	23	20	20	22	18
Esnafın Ödediği Faiz Oranı	47	30	25	17	13	13	14,3	9
Üzerinde Kredi Bulunan Esnaf sayısı (1000 kişi)	101	150	218	228	257	267	254	250

Esnaf ve sanatkârlara kullanılacak Türkiye Halk Bankası kredileri için 2008 yılı bütçesinden 211 milyon TL, 2009 bütçesinden 275 milyon TL ayrılmıştır.

b- Uygun Vade ve Limit: Şahıs üst limiti 2000 yılında 5 bin TL iken, 2009 yılında kooperatifin mali yapısına göre 35.000 ya da 50.000 TL'ye ulaşmıştır. Kredilerde vade 2 ila 4 yıl arasında değişmekte olup ortalama vade 2 yıldır.

c- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi İstisnası: 6802 Sayılı Gider Vergisinin “Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisine” ilişkin istisnaları düzenleyen 29. maddesinin “m” fıkrasında “Türkiye Halk Bankası'nca ESKKK'nın kefaleti altında esnaf ve sanatkârlara verilen krediler dolayısıyla alınan paralarla, bu kooperatiflerin ortaklarından masraf karşılığı adıyla aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisinden müstesnadır” denilmekte olup, Türkiye Halk Bankası'nca söz konusu kooperatiflerin kefaletiyle kullanılan kredilere tahakkuk ettirilen faizler banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisna edilmiştir.

d- Damga Vergisi İstisnası: 488 Sayılı Damga Vergisi Kanununun 18. maddesinde; “Türkiye Halk Bankasının, esnaf kefalet ve küçük sanat kooperatifleri ve ortakları ve bu kooperatiflerin kendi ortakları ile münasebetlerinde tanzim olunacak borç senetleri, borç ödeme makbuzları, ipotek ve rehin senetleri”nin Damga Vergisinden istisna edildiği hükmü bulunmaktadır.

e- Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Muafiyeti: 12.5.1988 tarih, 88/12944 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi kefaletiyle kullanılan krediler, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonundan muaf tutulmuştur.

ESKKK'lar Aracılığıyla Kullanılan Krediler:

A) ESKKK ve Üst Kuruluşlar İçin Yapılan Kesintiler:

a- Yüzde 3 Oranındaki Bloke Sermaye Kesintisi: Halk Bankası'nca yürürlüğe konulan “Kooperatif Kredileri Uygulama Talimatı” ve TESKOMB Genelgesi uyarınca yapılan yüzde 3 bloke sermaye kesintisi, ortağın isteğine göre ya kredinin son taksitine mahsup edilmekte ya da borç kapandığında kooperatif ortağına iade edilmektedir. Dolayısıyla Bloke Sermaye Kesintisinin kredi maliyetine etkisi bulunmamaktadır.

b- Yüzde 1 Oranındaki Risk Fonu Kesintisi: Merkez Birliği Ana sözleşmesinde 2005 yılında yapılan değişiklik sonrasında “Kooperatiflerin Alacakları Masraf Karşılıkları” başlıklı 30'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında, kredi kullanılması sırasında risk fonu kesintisi yapılacağı hükme bağlanmıştır. Hâlihazırda kullanılan kredi üzerinden yüzde 1 oranında risk fonu kesintisi yapılmaktadır.

c- Yüzde 2 Oranındaki Masraf Karşılığı Kesintisi: Merkez Birliği Ana sözleşmesinin “Kooperatiflerin Alacakları Masraf Karşılıkları” başlıklı 30'uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında; kooperatiflerin ortakları için bankalara verdiği kefaletten ve gördüğü diğer hizmetlerden dolayı ortaklardan alacağı masraf karşılığının kesileceği hükme bağlanmıştır. Hâlihazırda yıllık olarak yüzde 2 oranında uygulanan masraf karşılığı kesintisi kooperatiflerin büyük çoğunluğu tarafından 1 defaya mahsus olmak üzere yapılmaktadır.

d- Yüzde 0,5 Oranında Üst Kuruluş Katılım Payı Kesintisi: TESKOMB Ana sözleşmesinin 30. maddesi gereğince yapılan bu kesinti kooperatif ve üst birliklerinin masraflarında kullanılmaktadır.

B) ESKKK aracılığı ile Halk Bankasından Kullanılan Kredilere İlişkin Genel Bilgiler:

Halk Bankasından ESKKK kefaletiyle esnaf ve sanatkârlara kullanılan kredilerin gösterge faiz oranı 2009 yılının başında yüzde 24 iken, bu oran 14.01.2010 tarihinden itibaren yüzde 13'e

indirilmiştir. 2010 yılında gösterge faiz oranının 6,5 puanlık kısmı için (cari faizin yüzde 50'si oranında) Bakanlar Kurulu Kararı gereğince Hazine desteği sağlanmaktadır.

Esnaf ve sanatkârlara Türkiye Halk Bankası'nca kullanılan kredi türleri; uluslararası nakliyecilere destek kredisi, iskonto kredisi, işletme kredisi, tesis kredisi, şoför taşıt edindirme kredisi, şoför esnafına taşıt onarım kredisi, aylık eşit taksitli işletme kredisi teminat mektubu kredisidir.

Tablo 12 Türkiye Halk Bankası (Kooperatif) Kredilerinin Gelişimi

Yıllar	Kredi Risk Bakiyesi (Milyon TL)	Üzerinde Kredi bulunan Esnaf Sayısı	ESKKK'ne Kayıtlı Ortak Sayısı
2004	1.212	218.470	667.993
2005	1.559	228.278	668.835
2006	2.362	257.030	668.918
2007	2.634	266.922	669.877
2008	3.114	254.165	671.508
2009	3.291	250.386	784.559

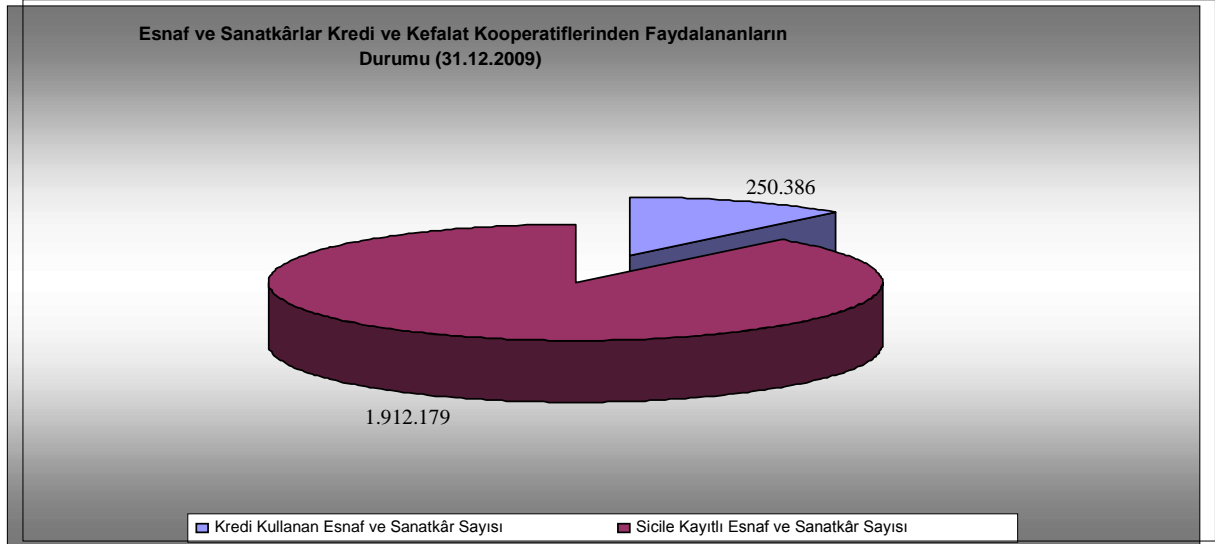
Kaynak: Halk Bankası.

31/12/2009 tarihi itibarıyla;

- 250.386 kişi üzerinde 3.291 milyar TL kooperatif kredi bakiyesi mevcuttur. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatiflerine kayıtlı ortak sayısı ise 784.559'dur.

- Kredi bakiyesi bulunan esnaf ve sanatkâr sayısı sicile kayıtlı esnaf ve sanatkârın (1.912.179) yüzde 13'üdür.

Grafik 2 Kooperatif Kredilerinden Faydalanan Esnaf ve Sanatkârların Durumu

Tablo 13 Kooperatif Kredilerine Uygulanan Faiz Oranları

Yıllar	Cari Faiz Oranı (Yüzde)	Faiz İndirimi (Yüzde)	İndirimli Faiz Oranı (Yüzde)
2002	59	20,4	47
2003	43	30,2	30
2004	30	25	25
2005	22,8	25-35	17,1
2006	20	35	13
2007	20	35	13
2008	22	35	14,3
2009	16	50	8
2010	13	50	6,5

Esnaflar ve sanatkârlar tarafından 2002 yılında, Halk Bankasından yüzde 47 faiz ile kredi kullanılırken, 2010 yılında bu oran yüzde 6,5 olmuştur. Faiz indirim oranı 2002 yılında yüzde 20,4'ten yüzde 50'ye çıkmıştır. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri tarafından kullanılan kredilerden; yüzde 1 risk fonu, yüzde 2 masraf karşılığı, yüzde 0,5 katkı payı olmak üzere toplam yüzde 3,5 kesinti yapılmaktadır. Ayrıca, yüzde 3 oranında bloke sermaye kesintisi yapılmaktadır. Yapılan bu kesinti kooperatif ortağına iade edilmektedir.

Dünyadaki bankacılık sisteminde değişimler yaşanmaktadır. BASEL II kriterlerine göre kredi faiz oranı, firmanın riski dikkate alınarak hesaplanacak, kredinin sorunlu kredi olma olasılığı borçlunun kredisıyla ilişkilendirilecektir. BASEL II hükümlerinin uygulanmasıyla birlikte bugüne kadar kredi teminatı olarak kabul edilen müşteri çek, senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletlerinin teminat değeri kalmayacaktır.

BASEL II kuralları işlemeye başladığında esnaf ve sanatkârlara kullanılan kredilerde pek çok kriter değişecek, kredi almak zorlaşacaktır. Kredi kefalet kooperatifleri derecelendirilecek, derecesi en iyi olan kooperatif ortağı daha iyi koşullarda kredi kullanabilecektir. Dolayısıyla bu süreçte daha güçlü bir yapıya kavuşmak için kooperatiflere çok önemli görevler düşmektedir. BASEL II, "bankalar-kredi müşterisi-derecelendirme kuruluşu" üçgeni sistemini gerektirmekte, artık bankalar kredi müşterisinin nitel yönlerini ihmal ederek sadece nicel ve somut ölçütlere göre durumları değerlendirebileceklerdir.

2.5.2 Kredi Garanti Fonu:

1991 yılında kurulan Kredi Garanti Fonu A.Ş. (KGF), küçük ve orta ölçekli işletmeler için sağladığı kefaletle bu işletmelere destek vermekte, yatırımlarının ve işletmelerinin finansmanında banka kredisi kullanmalarını mümkün hale getirmektedir. Bu sayede girişimcilik teşvik edilmekte, ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sağlanmaktadır.

KGF'nin en büyük ortakları yüzde 33,2 payla Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, yüzde 33,2 payla KOSGEB'dir. Geri kalan yüzde 33,6 pay ise çoğu bankalar olmak üzere 23 ayrı kuruluşa aittir.

Kefalet talebinde bulunan firmaların değerlendirmeye alınabilmesi için, maktu bir inceleme ücreti alınmaktadır. Talebin uygun bulunması ve kredinin KGF'nin kefaleti ile kullanılması durumunda da, kredi vadesi boyunca her yıl peşin olarak, kefalet bakiyesi üzerinden, kefaletin nakdi, gayri-nakdi veya diğer özelliğine göre, yıllık yüzde 1 ile yüzde 2 arasında değişen oranlarda komisyon alınmaktadır. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) için kefalet üst limiti 750 bin TL, KOBİ'nin doğrudan ya da dolaylı olarak risk grubu oluşturduğu işletmeler için ise kefalet üst limiti 1 milyon TL olarak uygulanmaktadır.

Riskin paylaşımı ilkesine göre çalışan Kredi Garanti Fonu, kredinin en çok yüzde 80'ine kadar kefalet vermektedir.

1994-2009 tarihleri arasında KGF kefaletiyle toplam 6.577 kişiye toplam 1.088 milyar TL kefalet sağlanmış ve bu kefalet yoluyla 1.549 milyar TL kredi hacmi oluşturulmuştur. KGF'nin sağlamış olduğu kefalet devamlı artma eğilimindedir.

Diğer taraftan, Bakanlar Kurulunun 14.07.2009 tarih ve 2009/15197 sayılı kararı ile KGF'ye 1 milyar TL kaynak aktarılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda, gelecekte KGF'nin krediye erişim konusunda önemli görevler üstlenebileceği öngörülmektedir.

Esnaf ve sanatkârların, KGF'nin imkânlarından yeterince yararlanamamalarının nedenleri arasında; esnaf ve sanatkârların KGF hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmaması, kooperatifler aracılığı ile kullanılan kredilerin daha cazip görülmesi, KGF kefaletinden yararlanabilmek için banka faizinin üstüne komisyon alınması, vergiden muaf ve basit usulde vergilendirilen esnafın kapsam dışında olması, bankalarca işletmelerin kayıtlarının düzenli olmasının istenmesi (bilanço esasına göre defter tutulması vb) sayılabilir.

2.5.3 Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB).

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB); Türkiye ekonomisinde işyerleri ve istihdam payları yönünden büyük bir öneme sahip olan küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide bütünleşmeyi ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla, 12 Nisan 1990 tarih ve 3624 sayılı Kanun ile kurulmuştur.

1990 yılında 8 hizmet merkezi ile faaliyete başlayan KOSGEB, bugün Türkiye'nin 33 ilinde kurulu, 35'i İşletme Geliştirme Merkezi, 20'si Teknoloji Geliştirme Merkezi olmak üzere, 55 hizmet merkezi ile küçük ve orta ölçekli işletmelere, Türkiye çapında hizmet vermektedir.

KOSGEB, 1-250 arasında işçi çalıştıran ve imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelere çeşitli krediler vermektedir. KOSGEB tarafından 2003-2009 döneminde KOBİ'lere verilen destek tutarı aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 14 KOSGEB Kredi Faiz Destekleri Kapsamında Kullanılan Kredi Bilgileri

Yılı	Kredi Adedi	Oluşturulan Kredi Hacmi (TL)
2003	556	45.580.000
2004	3.230	333.112.443
2005	3.102	413.314.799
2006	2.747	322.390.819
2007	11.642	1.360.070.000
2008	22.207	1.462.913.123
2009*	82.494	3.140.000.000
TOPLAM:	129.342	7.055.388.061

Kaynak: KOSGEB

*2009 yılı rakamları 25.12.2009 tarihi itibarıyla kredi talebi onaylanmış tutar.

KOSGEB tarafından, 2003-2009 döneminde KOBİ'lere 7.055.388.061.- TL tutarında kredi hacmi oluşturulmuştur. KOSGEB destekleri, mevzuat gereği imalat sektöründe faaliyet gösteren

işletmelere verilmekte iken, 3624 sayılı KOSGEB Kanununda yapılan değişikliğin 05.05.2009 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle, KOSGEB desteklerinden artık imalat sektöründeki esnaf ve sanatkârlarla birlikte hizmet sektöründe faaliyette bulunan esnaf ve sanatkarların da yararlanmasının önü açılmıştır.

2.5.4. Küçük Sanayi Siteleri

Küçük Sanayi Sitelerinin (KSS) kuruluşu ile; sanayinin disipline edilmesi, şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunulması, birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanatkârların bir arada ve bir program dâhilinde üretim yapmalarıyla, üretimde verimliliğin ve kâr artışının sağlanması, sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması, tarım alanlarının sanayide kullanılmasının disipline edilmesi, sağlıklı, ucuz, güvenilir bir altyapı ve ortak sosyal tesisler kurulması, temel hedef olarak belirlenmiştir.

Küçük sanayicilerin (esnaf ve sanatkârların da) günün koşullarına uygun modern ve teknik olanakları olan birer işyerine sahip olmalarını sağlamak ve bu topluluğun genel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş olan KSS Yapı Kooperatiflerine kredi ve teknik destek sağlanmaktadır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yatırım Programında yer alan KSS'lerin altyapı inşaatlarının tamamı, üstyapı inşaatlarının ise yüzde 70 'ine kadar olan kısmı kredilendirilmektedir. Kredi desteğiyle yapılacak olan KSS üstyapı inşaatlarına;

-Kalkınmada öncelikli yörelerde ve doğal afet geçiren bölgelerde, üst yapı kredilendirme oranı yüzde 70 olup yüzde 1 faiz oranı ile 2 yılı ödemesiz toplam 15 yıl geri ödemeli,

-Normal illerde, üst yapı kredilendirme oranı yüzde 60 olup yüzde 3 faiz oranı ile 2 yıl ödemesiz toplam 13 yıl geri ödemeli,

-Gelişmiş illerde, üst yapı kredilendirme oranı yüzde 50 olup yüzde 6 faiz oranı ile 2 yıl ödemesiz toplam 11 yıl geri ödemeli,

kredi kullanılmaktadır. Alt yapı da faiz ve geri ödeme şartları üst yapı ile aynı ve kredilendirme oranları da yüzde 100 olarak uygulanmaktadır.

KSS tüzel kişiliği; inşaat bitim tarihini takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile emlak vergisinden, arsa ve işyeri teslimleri kurumlar vergisi ve KDV'den, bina inşaat ve yapı kullanma izni harcından muaftır. KSS'lerde yer alan işletmeler; bina inşaat harcı ve yapı kullanma izni harcından, Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki (KÖY) büyükşehir belediye sınırları içinde yer alan veya KÖY kapsamı dışında illerdeki nüfusu 5000'den az olan belediye sınırları içerisindeki KSS'lerdeki işletmeler çevre temizlik vergisinin yüzde 50 'sinden muaftır.

2009 yılı sonu itibariyle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kredi desteği ile toplam 92.138 işyerinden oluşan 438 adet Küçük Sanayi Sitesi hizmete sunulmuş ve yaklaşık 462.000 kişiye, daha sağlıklı şartlarda çalışma imkânı sağlanmıştır. Bu projeler için 2010 yılı fiyatlarıyla toplam 2.7 milyar TL tutarında kredi kullanılmıştır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 2010 yılı Yatırım Programında; 4.434 işyerlik 40 adet devam eden ve 497 işyerlik 8 adet yeni proje olmak üzere toplam 4.931 işyerlik 48 adet Küçük Sanayi Sitesi projesi yer almaktadır. Bunların proje tutarı 418 milyon TL olup bu projeler için 2009 yılı sonuna kadar, 2010 yılı fiyatlarıyla 48 milyon TL harcama yapılmıştır.

Tablo 15 Küçük Sanayi Sitelerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı (Ocak 2010)

BÖLGE ADI	2009 SONU BİTEN PROJELER		
	ADET	İŞYERİ SAYISI	Türkiye Toplamına Oranı (Yüzde)
MARMARA (11 İL)	65	13.780	14,96
EGE (8 İL)	67	14.774	16,03
AKDENİZ (8 İL)	48	12.640	13,72
İÇ ANADOLU (13 İL)	91	18.397	19,97
KARADENİZ (18 İL)	89	15.711	17,05
DOĞU ANADOLU (14 İL)	47	7.949	8,63
G.DOĞU ANADOLU (9 İL)	31	8.887	9,65
TÜRKİYE TOPLAMI (81 İL)	438	92.138	100

2.6 Vergi ve Sosyal Güvenlik

Esnaf ve sanatkârlar özellikle kayıt dışı ve işportadan kaynaklanan haksız rekabetle karşı karşıyadırlar. Bütün çaba ve gayretlere rağmen, kayıt dışı çalışmaya engel olunamaması, kayıt içindeki esnaf-sanatkârı da kayıt dışına itmektedir.

2.6.1 Vergi

Halen yürürlükte bulunan 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda esnaf ve sanatkârların vergilendirilmesinde 3 farklı yöntem uygulanmaktadır.

- Vergiden muaf esnaf.
- Basit usulde vergilendirme.
- Gerçek usulde vergilendirme (Ticari kazancın işletme hesabı esasına göre tespiti, ticari kazancın bilanço hesabı esasına göre tespiti).

Basit usulde vergilendirmede, bir hesap dönemi içinde elde edilen hâsılat ile giderler ve satılan malların alış bedelleri arasındaki müspet fark, ticari kazanç olarak tespit edilmektedir. Bu fark faaliyetle ilgili olarak alınması ve verilmesi mecburi olan alış ve giderler ile hâsılatlara ilişkin belgelerde yazılı tutarlara göre hesaplanmaktadır.

Basit usulde vergilendirme 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 46–51. maddelerinde düzenlenmiştir. Basit usulde vergilendirmenin esnaf ve sanatkârlara sağladığı avantajlar şunlardır:

A - Kanunla Sağlanan Kolaylıklar:

- Defter tutulmamaktadır.
- Geçici vergi ödenmemektedir.
- İsteyenlerin kayıtları meslek odalarındaki bürolarda tutulmaktadır.
- Mal teslimi ve hizmet ifaları katma değer vergisinden istisna edilmiştir.
- İsteyen mükellefler ödeme kaydedici cihaz kullanmaktadır.

B - Genel Tebliğler ile Sağlanan Kolaylıklar:

- Gün sonunda toplu belge düzenleme imkânına sahiptirler.
- Vergi tevkifatı yapma yükümlülükleri bulunmamaktadır

3. Ticari kazancın tespitinde amortismanına tabi iktisadi kıymet satışları dikkate alınmamakta ve fatura düzenlenmemektedir.
4. Meslek odalarına üye kaydı yapılmayan mükelleflere, II. sınıf tüccarlar gibi belge temini kolaylığı sağlanmıştır.

Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren, gerçek usulde vergilendirilirler.

Gerçek usulde vergilendirilen mükellefler bir daha hiçbir şekilde basit usulde vergilendirmeye dönememekte, bu kişilerin aynı türden iş yapan eş ve çocukları da basit usulden faydalanamamaktadırlar.

Tablo 16 Yıllar itibariyle Esnaf ve Sanatkârın Basit Usulde Ödediği Vergi Tutarı

Yılı	Basit Usulde Mükellef Sayısı	Toplam Vergi Tahsilâtı (TL)	Yıllık Ödenen Vergi (TL)	Aylık Ödenen Vergi (TL)
2006	775.141	166.490.000	215	18
2007	762.111	197.097.000	259	22
2008	744.188	208.705.000	280	23
2009	739.092	244.269.000	330	28

Kaynak: www.gib.gov.tr, www.muhasibat.gov.tr

Basit usulde vergilendirilen esnaf ve sanatkârlar 2006 yılında yıllık ortalama 215 TL vergi öder iken, 2008 yılında bu tutar 330 TL'ye çıkmıştır.

Türkiye'de 2009 yılı Aralık ayı itibariyle toplam 1.912.179 esnaf ve sanatkâr bulunmaktadır. 2009 yılı Aralık ayı itibariyle 739.092 esnaf ve sanatkâr basit usulde vergi mükellefidir. Basit usulde vergiye tabi olanların dışında kalan ve sayıları 1 milyonu aşan esnaf ve sanatkârın önemli bir kısmı gerçek usulde gelir vergisine tabidir. Geri kalan küçük bir kısmı ise vergiden muaftır. Vergiden muaf olan esnaf ve sanatkârın sayısına ilişkin veri bulunmamaktadır.

Yine işletme hesabı esasına göre vergiye tabi esnaf ve sanatkârların sayısı ile ödedikleri vergiye ilişkin veri de bulunmamaktadır.

2.6.2 Sosyal Güvenlik

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı 2009 yılına ait Ekim verilerine göre; Türkiye'de genel olarak sosyal güvenlik kapsamında toplam 15 milyon aktif sigortalı bulunurken dosya bazında 8.43 milyon pasif (emekli) sigortalı bulunmaktadır. Sosyal güvenlik kapsamında bulunan sigortalıların nüfusa oranı yüzde 81'dir.

1479 sayılı Bağ-Kur Kanununa göre, esnaf ve sanatkâr, 12. basamağa kadar otomatik olarak Kurum tarafından yükseltilmekte ve 12. basamaktan sonra seçtikleri veya intibak ettirildikleri basamaklara göre prim ödemekte idiler.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 1 Ekim 2008 tarihinden itibaren yukarıda belirtilen basamak sistemi kaldırılarak yerine yeni bir sistem getirilmiştir. Söz konusu sisteme göre; hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlara her ay için otuz tam gün prim ödemesi zorunluluğu getirilmiştir. Prime esas kazançları ise; prime esas günlük kazanç alt sınırı ile üst sınırı arasında (günlük kazancın alt

sınırı, asgarî ücretin otuzda biri, üst sınırı ise günlük kazanç alt sınırının 6,5 katı) kalmak şartı ile esnaf ve sanatkârların kendileri tarafından beyan edilecektir.

Kurumun Mayıs 2008’de Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Kurumunun (Bağ-Kur) prim ödenme durumuna ilişkin yayınladığı bültende, borçsuz sigortalıların oranı yüzde 37,7 olarak belirtilmiştir. Bu orandan da anlaşılacağı üzere esnaf ve sanatkârlar sosyal güvenlik primini ödemede zorlanmaktadır.

Öte yandan, bağımsız çalışanlardan alınan gelirlerin, bunların giderlerini karşılayamamakta olduğu da dikkat çekmektedir.

Ayrıca esnaf ve sanatkârlar, Sosyal Güvenlik Kurumu yönetim kurulunda temsil edilmemektedir.

2.7 Esnaf ve Sanatkârlar ile Yerel Yönetimler

Yerel kaynakların en iyi şekilde kullanılmasında, yerel yönetimler ve esnaf sanatkârların rolleri çok önemlidir.

Bilindiği üzere yerel yönetimler; ulaşım ve zabıta hizmetlerinden turizm ve tanıtıma, güvenlik ve temizlikten alt yapıya, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesinden meslek ve beceri kazandırmaya kadar mahalli müşterek nitelikteki her türlü görev ve hizmeti yapmaktadırlar.

Bu görev ve hizmetler dikkate alındığında, esnaf ve sanatkârların değişim ve dönüşümünde yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir.

Esnaf ve sanatkârların müşteri memnuniyeti çerçevesinde değişim ve dönüşümü; bir taraftan esnaf ve sanatkârın kendisine kazanç sağlarken, diğer taraftan müşteri memnuniyetini artıracaktır. Bu durum ise, yerel yönetimlerin amaçlarından bazılarında ulaşılması anlamına gelmektedir.

Bu bağlamda, yerel yönetimler ile esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının, şehrin gelişimine katkı sağlayacak projeler üretmesinin ve uygulanmasının teşvik edilmesi ve desteklenmesi önem arz etmektedir.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu kapsamında esnaf ve sanatkârlar yerel yönetimlere vergi ve harç ödemektedirler.

1- İlan ve Reklam Vergisi: Dükkân, ticarî ve sınaî müessese ve serbest meslek erbabınca çeşitli yerlere asılan ve takılan her çeşit levha, yazı ve resim gibi tüm sabit ilân ve reklamların beher metrekaresinden yıllık olarak vergi alınmaktadır.

2- Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı: Hafta tatili ve ulusal bayram günlerinde çalışmaları belediyelerce izne bağlı işyerlerine ruhsat verilmesi, tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcına tabidir. Tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı, işin mahiyetine göre yılda 20 TL’den az; 800 TL’den çok olmamak üzere belediye meclislerince tespit edilmektedir.

3- Eğlence Vergisi: 2464 sayılı Kanununun 21’inci maddesinde belirtilen ve belediye sınırları ile mücavir alanlar içinde yer alan eğlence işletmelerinin faaliyetleri Eğlence Vergisine tabidir.

4- İşyeri Açma İzni Harcı: Belediye sınırları veya mücavir alanlar içinde bir işyerinin açılması "İşyeri Açma İzni Harcına" tabidir.

5- Diğer Vergi ve Harçlar: Belediyeler tarafından ayrıca çevre temizlik vergisi, ölçü ve tartı aletleri muayene harcı gibi çeşitli harç ve vergilerde alınmaktadır.

2.8 Eğitim

Bilgi çağı öncesinde, işgücünün sayıca çokluğu büyük bir zenginlik olarak kabul edilirken günümüzde, işgücünün sayısından ziyade eğitim ve nitelik düzeyi daha fazla önem arz etmektedir.

Meslekî ve teknik eğitim; kişilere, ilgi, istek ve kabiliyetleri doğrultusunda, iş hayatında geçerliliği olan bir mesleği öğretmek için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlığı kazandırma ve kişinin yeteneklerini çeşitli yönleri ile geliştirme sürecidir. Türkiye’de mesleki eğitim 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu çerçevesinde yürütülmektedir. Söz konusu Kanun gereğince mesleki eğitim almanın üç yöntemi bulunmaktadır.

1) Örgün Mesleki Eğitim: Okul ağırlıklı olup, diplomaya götüren bir eğitimidir. Öğrenciler mesleki öğrenimlerinin son yılında işletmelere staja gitmektedir. Çok sayıda okul (meslek lisesi, endüstri meslek lisesi, teknik lise vb.) ve eğitim programı türü bulunmaktadır. Bu eğitim sürecini tamamlayanlar, teknisyen veya dengi unvanlarla istedikleri taktirde doğrudan iş yaşamına girebilecekleri gibi, üniversiteye gitmeye de hak kazanırlar. Meslek lisesi diploması alanlar kendi alanlarında yapılacak ustalık belgesi sınavlarında başarılı olmaları halinde ustalık belgesine de ulaşabilmektedirler.

2) Yaygın Mesleki Eğitim: Anılan Kanunda belirtilen meslek edinme yollarından biri de meslek kurslarıdır. Yaygın eğitim içinde yer alan bu kurslar ile çok sayıda kişi eğitimden geçirilmektedir. Bu eğitimler sonucunda kişilere sertifika verilmektedir. Meslek kursları örgün eğitim sisteminden ayrılmış, istihdam için gerekli yeterliklere sahip olmayan kişileri iş hayatında istihdam imkânı olan görevlere hazırlamak amacıyla düzenlenmektedir. Kurslara katılanlar, kursa devam ettikleri sürece 3308 sayılı Kanunun çırak ve öğrencilere sağladığı haklardan yararlanmaktadır.

Yaygın eğitim kurumları; halk eğitimi merkezleri, meslekî eğitim merkezleri, pratik kız sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri, meslekî ve teknik eğitim merkezleri, yetişkinler teknik eğitim merkezleri, eğitim ve uygulama okulları, özel dersane, özel kurs, endüstri pratik sanat okulları, bilim ve sanat merkezleri, açık ilköğretim, açık lise ve meslekî ve teknik açık öğretim okullarında her yaş grubundaki insanlara değişik tür ve nitelikte hizmet veren kurumlardır. Çıraklık eğitimi de yaygın eğitim içerisinde yer almaktadır.

3) Çıraklık Eğitimi: Her ne kadar yaygın eğitim içinde kabul edilse de bu eğitim 3308 sayılı Kanunda üçüncü bir mesleki eğitim yolu olarak ayrıca ele alınmıştır. Çıraklık eğitimi, daha çok işletme ağırlıklı bir eğitim olup, gençleri doğrudan iş yaşamına hazırlamaktadır. Bu eğitim sonucunda kalfalık, ustalık ve usta öğreticilik belgelerine ulaşılmaktadır.

3308 sayılı Kanun, çıraklık ve meslek eğitimi sistemimizdeki, uygulamalara ilişkin yetki ve sorumluluğu Milli Eğitim Bakanlığına vermekle birlikte, çıraklık ve meslek eğitiminin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde ilgili bütün kurum ve kuruluşların söz sahibi olmalarını ve katkı sağlamalarını da öngörmektedir. Bu amaçla, Kanunda belirtilen söz konusu kurum ve kuruluşların üst düzey temsilcilerinden merkezde; Mesleki Eğitim Kurulu, illerde ise İl Meslekî Eğitim Kurulu kurulması hüküm altına alınmıştır (5763 Sayılı İstihdamı Teşvik Kanunu ile İl Mesleki Eğitim Kurulu ile İl İstihdam Kurulu birleştirilmiştir ve İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu adını almıştır).

İl ve meslek dallarının çıraklık eğitimi uygulama kapsamına alınması Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği ve Milli Eğitim Bakanlığı genelgesi çerçevesinde yapılmaktadır. Halen Türkiye'deki bütün illerde 131 meslek dalı çıraklık eğitimi uygulaması kapsamına alınmıştır. Kapsamda bulunan meslek dallarına yenilerinin eklenmesi Mesleki Eğitim Kurulu'nun görüşü doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığınca gerçekleştirilmektedir.

Tablo 17 Mesleki-Teknik Eğitim Kurumlarının Kademelere Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (2008-2009)

Eğitim Kademesi	Okul/ Kurum	Öğrenci Sayısı			Öğretmen
		Toplam	Erkek	Kadın	
Meslekî ve teknik ortaöğretim toplamı	4.622	1.565.264	893.697	671.567	88.924
Meslekî ve Teknik Lise (resmi)	4.595	1.417.720	819.990	597.730	88.615
Meslekî ve Teknik Lise(özel)	27	1.379	838	541	309
Açık Öğretim Lisesi	-	146.165	72.869	73.296	-
Yaygın Eğitim *	13.013	5.765.168	3.249.638	2.515.530	94.693
Resmi	2.077	2.717.288	1.277.287	1.440.001	10.775
Özel	10.936	3.047.880	1.972.351	1.075.529	83.918

* Yaygın eğitim Kurumlarına ait öğrenci sayısı bilgileri 2008/09 öğretim yılı sonu itibarıyla verilmiştir.

Kaynak:TÜİK

2008-2009 öğretim yılı sonu itibarıyla mesleki ve teknik ortaöğretimden 1.565.264 öğrenci, yaygın eğitimden ise, 5.765.168 öğrenci eğitim hizmetlerinden yararlanmıştır (Tablo 17).

Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşlarının en önemli çalışma alanlarından biri de mesleki eğitimidir. Mülga 507 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanununda, 1991 yılında değişiklik yapılmış ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun kurduğu sistemin güçlendirilmesini ve var olan boşlukların doldurulmasını amaçlayan düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Böylelikle Türkiye'de ilk kez bir meslek kuruluşu gönüllü olarak mesleki eğitimle ilgili görev, yetki ve sorumluluk üstlenmiştir. 5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu ile aynı yapı korunmuştur. Ancak, yapısal ve ekonomik nedenlerden dolayı esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının bu alanda istenilen başarıyı elde ettiği söylenemez.

Avrupa Birliğine giriş sürecinde, Türkiye'ye diğer ülkelerle rekabet edebilme avantajı sağlayacak en önemli kaynak, genç ve dinamik insan gücüdür. Bu avantajın elde edilmesinde mesleki eğitime verilen önem ve ayrılan kaynak etkili olacaktır.

Esnaf ve sanatkârlığı geleneksel ölçülerden, çağdaş ölçülere taşımak amacıyla kurulan eğitim merkezleri, altyapılarını tamamlayamamış ve hâlâ ilgili kesimin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak bir konumdadır. Geleneksel usta-kalfa eğitimi, yeni sistemlere geçişlerde yeterli esnekliği taşıyamaması nedeniyle sorunlara yol açmaktadır. Çıraklık eğitimi için kurulan meslek eğitim merkezleri ihtiyaçlarla uyumlu bir gelişme göstermemiştir. Diğer örgün ve teknik okullar da alışıl gelmiş meslek alanları dışına çıkamadıkları gibi beceri yönüyle de ne usta ne de kalfa seviyesinde piyasalara dönük bir eğitim verememektedirler. Birçok kişi herhangi bir eğitim almaksızın mesleğe girmekte, mesleklerini deneme-yanılma yoluyla öğrenmektedir. Mesleki eğitimdeki ileri teknolojik değişimler yeni bilgi ve beceri gereksinimini ortaya çıkarırken, bu

gereksinimleri sağlayabilecek eğitim kurumları yetersiz kalmaktadırlar. Ayrıca üniversiteye girişte alan-katsayı uygulamasından sonra mesleki eğitimin cazibesi azalmıştır.

Esnaf ve sanatkârların sorunları irdelenip bu sorunların kaynaklarına doğru inildikçe önemli bir darboğaz olarak bilgi noksanlığı karşımıza çıkmaktadır. Bilgi ve deneyim eksikliğinden kaynaklanan en önemli işletmecilik hataları işletmenin fizibilite aşamasında başlamakta, işletmelerin yaşam sürecinde de devam etmektedir.

Çağdaş dünyada, ortaöğretim sistemi “genel eğitim” ve “mesleki teknik eğitim” şeklinde düzenlenmiş ve bunun yaklaşık olarak yüzde 30’unu genel eğitim, yüzde 70’ini de mesleki teknik eğitim oluşturacak şekilde hedef konulmuştur. Böylelikle sanayinin kalifiye eleman ihtiyacının karşılanması ve gençlerin bir an önce çalışmaya başlaması amaçlanmaktadır. Türkiye’de ise tam tersi bir durum söz konusudur. Gençler iş hayatına atılmak amacıyla meslek öğrenmek yerine üniversiteye girme amacına yönelmektedir. Bu nedenle sanayide kalifiye eleman açığı olmasına rağmen işsizlik oranı da yüksektir.

İstihdam ve eğitim arasındaki bağın yeterince kurulamaması ve mesleki eğitimin işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda verilememesi, insan gücü niteliği ile işgücü piyasasının talebi arasında dengesizliklere yol açmaktadır. Bu durum, eş zamanlı olarak hem işsizliğe, hem de boş iş pozisyonlarına neden olmaktadır. Bu sorunlar, mesleki eğitimin işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda biçimlendirilmesini ve ulusal mesleki yeterlilikler sisteminin oluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

Bu doğrultuda, ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak, teknik ve mesleki alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek, belgelendirme ve sertifikalandırmaya, ölçme ve değerlendirmeye, denetime ilişkin faaliyetleri yürütmek suretiyle mesleki ve teknik eğitim seviyesini yükseltmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemi kurmak ve işletmek üzere kurulan Mesleki Yeterlilik Kurumu faaliyetlerine başlamıştır.

İşletmelerin çırak istihdam etmelerinden kaynaklanan mali yükümlülükler kayıt dışı istihdamı artırmakta ve çıraklık eğitiminin güçlendirilmesini engellemektedir. Büyük işletmeler çalışanlarının eğitim giderlerini kolayca karşılayabilirken, birçok küçük işletme için eğitim konusu çok zor ve maliyetli bir iştir.

Türkiye’de, özellikle mesleki eğitimin yetersizliği ile hizmet içi ve yaşam boyu eğitim eksikliği gibi nedenlerin yanı sıra, mesleki eğitimde teknolojik yenilenme süreçlerindeki yetersizlikler, işgücü verimliliğinin AB ülkelerine göre daha düşük kalmasına neden olmaktadır.

Esnaf ve sanatkârlar odaları birlikleri temsilcilerinin il istihdam ve meslek kurulunda daha aktif şekilde yer almalarını sağlayacak eğitici ve yönlendirici çalışmalar yapılmalıdır.

Esnaf ve sanatkârların kredi, finansman, vergi, diğer yasal yükümlülükler, yenilikçilik, girişimcilik, kümelenme, ortaklık, mevzuat ve Avrupa Birliği kaynakları konularında bilgi sahibi olması ve bu bilgiyi kullanarak rekabet gücünü artırması, nitelikli eğitim ve danışma hizmetlerine bağlıdır.

2.9 Girişimcilik ve Yenilikçilik

1970'lerde maliyet düşüklüğü, 1980'lerde kalite üstünlüğü, 1990 sonrasında ise marka-tasarım-yenilik şeklinde ortaya çıkan gelişmeler tüketicilerin beklenti ve tercihlerini hızlı bir şekilde değiştirmiştir.

Bu gelişmeler sonrasında, bir girişimcinin başarılı olmasında, emek ya da sermaye gibi fiziksel faktörlerin artışından ziyade bilgi, eğitim, AR-GE, teknoloji, yaparak öğrenme, yönetim ve organizasyonda etkinlik gibi fiziksel olmayan, ama büyük ölçüde verimlilik artışına yol açan yeni faktörler önemli rol oynamaktadır.

Yeni teknolojiler ve oluşumlar avantaj ve dezavantajları ile birlikte ortaya çıkmaktadır. Teknoloji üzerinden kurulan bağlantılar insanların yaşayış tarzlarını ve etkileşimlerini tümüyle değiştirmektedir. Teknolojik gelişmeler; ürün çeşitlerini, üretim biçimlerini ve çalışma yöntemlerini değiştirmiştir.

Bunun sonucunda, Türkiye'de hızlı tüketim malları (HTM) perakendeciliğinde bakkallardan büyük mağazalara doğru bir yönelme yaşanmaktadır. Bu durum, sektöre ürün sağlayan başta gıda ve temizlik üreticileri olmak üzere birçok sektörü etkilemektedir. Ayrıca, perakendecilikteki dönüşüme koşut olarak gelişen modern lojistik sistemleri üretici sektörlerdeki stok maliyetlerini azaltmaktadır.

Sonuç olarak, alışveriş merkezleri ve büyük mağazaların, müşteriye sunduğu hizmetler ve tanıdığı imkânlar buraların çekiciliğini gün geçtikçe artırmaktadır.

Diğer taraftan, esnaf ve sanatkârların; üretim/hizmet maliyetlerini hesaplayamama, faaliyetlerini bir plan çerçevesinde yürütememe, satın alma ve pazarlama fonksiyonlarını yeterince yerine getiremememe, üretimde teknolojik yenilikleri yakalayamama ve ileri teknolojileri kullanamama gibi birçok sorunu bulunmaktadır.

Esnaf ve sanatkârların 21. yüzyılın getirdiği bu duruma ayak uydurabilmeleri, ancak değişim ve dönüşüm ile gerçekleşebilecektir.

Meslek bazında, esnaf ve sanatkârların işyerinde yaşanan değişimlerin nedenleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18 Günümüzde Bazı Esnaf ve Sanatkâr İşyerlerinde Yaşanan Değişimlerin Nedenleri

Etkilenen Esnaf ve Sanatkâr Gurubu	Değişimin Nedeni
Bakkallık, bayilik, büfecilik, tuhafiyecilik, konfeksiyonculuk, hırdavatçılık, kırtasiyecilik, pazarcılık vb	Tüketici tarafından, dondurulmuş gıdadan kişisel bakıma kadar bir çok ürünün hipermarketlerden alınması ve büyük market sahiplerinin mahalle aralarında perakende satış birimlerini açması nedenleriyle, küçük market veya bakkallar genellikle ekmek, sigara, gazete gibi çok hızlı tüketim mallarının satışının yapıldığı yerler durumuna gelmiştir. Ayrıca, büyük mağazalar, her türlü ürünü daha ucuza alıp satabilmektedir.
Minibüsçülük	Toplu taşıma, raylı sistem ve otobüsçülüğe doğru kaymaktadır.
Kahvecilik	Hizmet sunulan alanların genellikle yeterli şartlara haiz olmaması, sunulan hizmetlerin genellik itibarıyla sınırlı olması ve kahvehaneyi ikame eden yerlerin açılması gibi nedenler; kahvehaneleri değiştirmeye zorlamaktadır.
Kamyonculuk	Ticari amaçla eşya taşımacılığı yapacaklara verilen K1 yetki belgesinin getirdiği yükler nedeniyle bireysel kamyonculuk faaliyeti azalmaktadır. Akaryakıt fiyatlarının yüksekliliği ve kamyoncu sayısının çokluğu kamyoncuları zorlayan diğer unsurlardandır.

Oto Tamirciliği	Satılan taşıtların son model ve kasko sigortalı olması dolayısıyla arıza/kaza durumunda doğrudan özel servislere gidilmektedir. Yeni araçlar garantileri gereği, bakım için servisten başka bir yere gidememektedir.
Lokantacılık	Lokanta ve fast-food zincirleri lokantacı esnafını dönüşüme zorlamaktadır. Ayrıca marketlerden alınan önceden hazırlanmış yiyecekler de lokantacı esnafı açısından bir tehdit oluşturmaktadır.
Pazarcılık	Büyük mağazalar ve alışveriş merkezleri değişime zorlamaktadır.
Marangozluk	Fabrikasyon üretim ve plastik doğrama kullanımı marangozları tamirat işlerine yöneltmektedir.
Terzilik	Müşteriler hazır giyime ve taksitli satış yapan mağazalara yönelmektedirler. Terzilerin büyük bir bölümü sadece özel sipariş almak ve tamir-tadilat yapmak zorunda kalmaktadırlar.
Fırıncılık	Ekmek üretimindeki kapasite fazlalığı ve ruhsatsız işyerlerinin çokluğu sektörü zorlamaktadır.
Elektrikli Araçlar Tamirciliği	Elektrikli ürünlerin fiyatının düşmesi tüketicileri tamir yerine yeni ürün almaya sevk etmektedir.
Kasaplık	Mahalle kasabı entegre tesislere sahip marketlerle rekabet etmekte zorlanmaktadır.
Kalaycılık	Plastik kaplar ve çelik tencerelerin üretiminin artması kalay ve bakır ürünlere talebi azaltmaktadır.
Bakırcılık	Bakır eşyalar artık mutfaklarda kullanılmamaya başlanmıştır. Bakırcılık sektörü artık süs eşyası üretimine yönelmiştir.
Demircilik	Teknolojik gelişmeler sonucu demirci ustalarının sayısı giderek azalmaktadır.
Ayakkabı Tamirciliği	Tüketiciler, eskiyen ayakkabıları tamir ettirmek yerine ayakkabı almayı tercih etmektedir.
Nalburlar	Yapı marketlerinin çoğalması nalburları güç durumda bırakmaktadır.
Fotoğrafçılık	Dijital teknoloji araçları kameralı telefon ya da dijital fotoğraf makinesi klasik fotoğrafçılığı olumsuz etkilemektedir.
Saat Tamirciliği	Cep telefonlarının bile saat işlevi görmesi saat kullanımını azaltmıştır.
El İşi Yorgancılık	Gelişen teknoloji nedeniyle insanlar artık makine ile yapılan daha hafif, daha kolay yıkanabilen elyaf yorganları el emeğiyle yapılan pamuk yorganlara tercih etmektedir.
Koltuk Döşemeciliği	Koltuk üretiminin fabrikasyona dönmesi nedeniyle koltuk döşemeciliği teknolojiye yenik düşmeye başlamıştır. Koltuk kılıfları eskidiğinde tüketiciler bunu değiştirmektense yeniden koltuk takımı almak tercih etmektedir.

Küçük işletmeler; müşteri tabanlı üretim, az sayıda ticari işlem (ya az sayıda büyük müşteri ya da özel bir markayı büyük bir dağıtıcıya sağlamak gibi), üstün hizmet kalitesi, uzmanlaşma, değişmelere hızlı uyum, esnekliğe yenilikçi bir anlayışla yaklaştıkları ölçüde varlıklarını devam ettirmeleri mümkün olabilecektir.

Öte yandan, internet teknolojisi küçük işletmeler için büyük fırsatlar oluşturabilir ve operasyonel etkinlik ile pazara ulaşımı kolaylaştırabilir. İnternet sayesinde küçük işletmeler, küçük olmalarından kaynaklanan sınırları ortadan kaldırabilirler.

2.10 İşbirliği ve Ortaklık

Küresel ortamdaki yoğun rekabet ve artan yenilik ve bilgi gereksinimleri, küçük işletmeleri işbirliği yapmaya zorlamaktadır. Ancak, esnaf ve sanatkârlarda ortaklık kültürü oluşmadığından bir araya gelip birleşememektedirler. Oysa, küçük işletmeler arasında yapılacak ortaklık, işbirliği ve ağlar sayesinde ölçek küçüklüğünün dezavantajları azalabilecektir. E-ticaret ağları, üretim ağlarının (finans, eğitim, araştırma, teknolojik gelişim, ürün dizaynı, pazarlama ve dağıtım gibi faaliyetleri işbirliği içinde yürüten firma gruplarının oluşturduğu ağ) oluşumunu da kolaylaştırmaktadır.

Dünyada son yıllarda, Türkiye’de ise birkaç yıldır gündeme gelen kümelenme kavramı, küçük ve orta ölçekli işletmelerin rekabet gücü kazanmaları için yenilikçi bir yaklaşım olarak ön plana çıkmaktadır.

Kümelenme, birbirleri ile yoğun ilişki (işbirliği, rekabet, tedarik, pazarlama vb.) içinde bulunan, küresel uzantıları olabilmesine rağmen coğrafi olarak bir veya birkaç bölgede yoğunlaşmış olan, bilim ya da geleneksel tabanlı, bağımsız işletme grupları ile destekleyici kamu ve özel kurum ve kuruluşlarının (üniversiteler, araştırma merkezleri, bankalar, sigorta şirketleri, lojistik şirketleri, ilgili kamu kurumları, meslek kuruluşlarının vb.) oluşturduğu örgütlenme şeklidir.

Dış Ticaret Müsteşarlığının faydalanıcısı olduğu, Avrupa Birliği Teknik ve Mali Yardımları kapsamında, “Ulusal Kümelenme Politikasının Geliştirilmesi Projesi”ne 26 Mart 2007 tarihinde başlamış, bu proje Mart 2009’da tamamlanmıştır. Bu proje ile Türkiye’de kümelenme politikasının oluşturulmasını ve uygulanmasını mümkün kılmak üzere bir kurumsal kapasite oluşturulması amaçlanmıştır. Proje çıktıları, Türkiye’nin kümelenmeye ilişkin potansiyelinin ve uygun sektör ve bölgelerin ortaya konulması açısından büyük önem taşımaktadır.

Diğer yandan, Türkiye’de son birkaç yıldır yapılan kümelenme modeli geliştirme uygulamalarında orta ölçekli işletmeler daha çok ön plana çıkmakta, esnaf ve sanatkâr işletmelerine yönelik olarak geliştirilmiş bir model ya da yaygın uygulama bulunmamaktadır.

2.11 Mevzuat

Türkiye’de, esnaf ve sanatkâr ile tacir ve sanayiciyi belirlemek amacıyla çeşitli hukuki düzenlemelerde yer alan tanım ve kriterler arasında tutarsızlıklar söz konusu olup, bu durum, sorunların belirlenmesini ve çözüm önerilerinin geliştirilmesini zorlaştırmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu ve Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunundan kaynaklanan sorunlardan ilki, “tacir” ve “esnaf” kavramlarının birbirinden ayırt eden kesin çizgilerin bulunmamasıdır. Türk Ticaret Kanununda esnaf, “ister gezici olsun, ister bir dükkânda veya bir sokağın belli yerinde sabit bulunsunlar, ticareti sermayesi ile birlikte vücut çalışmalarına dayanan ve kazancı ancak geçimini sağlamaya yetecek derecede az olan sanat ve ticaret sahipleri” şeklinde, tacir ise “ bir ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseseleri... kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimseye” denir. Bu yöndeki esnaf tanımı, bugün sürekli üreten, satan, ihracat yapan esnaflarımız için yetersiz kalmaktadır.

Ayrıca, esnaf ve sanatkârlar, tacir olmanın avantajlarından yararlanamamakta, kamu ihalelerine katılamamakta ve ihraç ve ithal mallarından vergi iadesi alamamaktadır. Bu da esnaf ve sanatkârların önemli mağduriyetlerinden biridir.

5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu ile 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu kapsamına alınan il ve mesleklerde faaliyette bulunacak esnaf ve sanatkârlardan sicile kayıt sırasında meslek dalı ile ilgili ustalık belgesi isteneceği hükme bağlanmıştır. Ancak, 5174 sayılı TOBB Kanunu’nun 102. maddesine göre, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’nda öngörülen ustalık belgeleri ticaret ve sanayi odalarına kayıtlı olan işletmelerden istenmemektedir. Bu durum esnaf niteliğini taşıyan kişilerin esnaf odalarına kayıtlarını yaptırmayıp, ticaret odalarına kayıtlarına yaptırmamasına neden olmakta ve böylelikle esnaf odalarının yeni üye kayıt yapma imkânı azalmaktadır. Bu durum, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’nun beceri gerektiren mesleklerde işyeri açacaklardan ustalık belgesi aranması ile ilgili 30. maddesini geçersiz hale getirmekte, aynı meslek dallarında faaliyet göstermekle birlikte farklı uygulamalara tabi tutulan esnaf-sanatkârlar ile TOBB üyeleri arasında haksız rekabete ve üye kaydetme karışıklığına sebep olmaktadır.

2.12 Avrupa Birliği'nde Esnaf ve Sanatkârlar ile Meslek Kuruluşlarının Genel Durumu

Avrupa'da faaliyet gösteren tüm işletmelerin sayısı 25.3 milyon olup, söz konusu işletmelerin yüzde 99.8'i KOBİ niteliğini taşımaktadır. Bu KOBİ'lerin büyük çoğunluğu 10 kişiden az çalışan istihdam eden mikro işletmelerden oluşmaktadır. Esnaf ve küçük işletmeler, 95 milyon kişi ile Avrupa'nın işgücünün yüzde 53'ünü oluşturmakta ve Avrupa'nın toplam gelirinin yarısını elde etmektedir. Bu açıdan esnaf ve küçük işletmeler Avrupa'da işlerin ana kaynağı, yenilik ve istihdam ile sosyal ve yerel bütünleşmenin temel aktörleridir.

Avrupa'da esnaf ve sanatkâr işletmelerinin; sınırlı miktar ve nitelikte üretim yapmaları, beceri ve mesleki eğitime gereksinim duymaları, aralarında iş bölümü eksikliğinin olması, sermayedarın aynı zamanda yönetici/işletmeci olması, işletmede aile bağlarının güçlü olması, finansman/kredi zorluklarıyla karşılaşmaları ve yerel/bölgesel pazar için üretim yapmaları gibi ortak özellikleri bulunmaktadır.

Avrupa Komisyonu tarafından 6 Mayıs 2003 tarihli tavsiye benimsenerek mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler tanımlanmıştır. Söz konusu tanıma göre, çalışan sayısı 10'dan, yıllık geliri veya bilanço toplamı 2 milyon Avro'dan az olan işletmeler mikro işletme; çalışan sayısı 50, yıllık gelir veya bilanço toplamı 10 milyon Avro'dan az olan işletmeler ise küçük işletme; çalışan sayısı 250'den, yıllık geliri 50 milyon Avro veya bilanço toplamı 43 milyon Avro'dan az olan işletmeler orta ölçekli işletme olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, esnaf ve sanatkârlara ilişkin olarak Avrupa çapında kabul edilmiş bir tanım bulunmamakta, üye ülkeler tarafından esnaf ve sanatkârlara ilişkin olarak farklı yasal tanımlar benimsenmektedir. Bu sebeple, AB esnaf ve sanatkârlarına ilişkin olarak küçük işletme tanımını kullanmaktadır.

Avrupa Birliği üye ülkeleri arasında esnaf ve sanatkâr tanımlarında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Ayrıca, kimi ülkelerde esnaf ve sanatkârı tanımlayan yasal düzenlemeler bulunmakta, kimi ülkelerde de bulunmamaktadır. Esnaf ve sanatkârın yasayla tanımlandığı AB ülkelerinde, mesleki kriterler kullanılarak esnaf ve sanatkâr mesleklerinin belirlendiği mesleki yaklaşım¹, esnaf ve sanatkâr işletmelerinin icra edilen mesleğin el sanatı olup olmadığı kriterine göre belirlendiği el sanatları yaklaşımı² ve esnaf-sanatkâr işletmelerinin sektör ve/veya işletme büyüklüğü kriterlerinin esas alınarak belirlendiği sektör/ölçek yaklaşımı³ olmak üzere üç temel yaklaşım bulunmaktadır.

Avrupa Birliği üye ülkelerinde sanatkârlık; genel olarak beceriyi, belli düzeyde el becerisini, esnaflık ise; daha çok hizmet üretimini ve sunumunu çağrıştırmaktadır. Ancak bu kavramların iş yaşamında karşılık geldiği unvan ve düzeyler ülkelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına göre farklılıklar göstermektedir.

İngiltere'de sanatkârlar, ulusal düzeyde Sanatkârlar Konseyi'ne (Craft Council) bağlıdır ve bir çok AB üyesinden farklı olarak, esnaf ve sanatkârlar için yasal düzenlemeyle belirlenmiş bir kurumsal yapı mevcut değildir. İngiltere'de imalat sektöründen hizmetlere hızlı kayış ve büyük ölçekli işletmelerin etkisi, geleneksel esnaf ve sanatkâr kesimini olumsuz etkilemekte, bu kesimi temsil eden oda, birlik gibi sanatkâr kuruluşları da giderek sayıca azalmaktadır.

¹ Mesleki yaklaşıma göre, işletme büyüklüğüne bakılmaksızın bu kriterlere uyan işletmeler esnaf ve sanatkâr işletmeleri olarak kabul edilir. Bu yaklaşımı belirleyen ülkelerde esnaf ve sanatkâr meslekleri genellikle yasayla belirlenmektedir. Mesleki yaklaşımın benimsendiği ülkeler; Almanya, Avusturya, İzlanda, Lüksemburg, Lichtenstein'dir.

² El sanatları yaklaşımı İspanya tarafından benimsenmiştir.

³ Sektör/ölçek yaklaşımı, Fransa, İtalya ve Hollanda tarafından benimsenmiştir.

Almanya’da esnaf ve sanatkârlar kesimi çok büyük çeşitlilik göstermektedir ve sanayiden sonra en büyük ekonomik sektörü oluşturmaktadır. Almanya’da esnaf ve sanatkârların mesleki örgütlenmesi de yasal bir tabana dayalıdır. Esnaf ve sanatkâr odaları ve bunlara bağlı yerel birlikler yasal kuruluşlar olarak kabul görmektedirler. Esnaf ve sanatkârların bu odalara üye olmaları zorunlu değildir.

Fransa’da, esnaf ve sanatkâr kesimi gerek işletme yapıları ve sayıları, gerekse sundukları hizmet ve ürün çeşitliliği bakımından ekonomide önemli bir yer tutmaktadır. Fransa’da KOBİ’lere yönelik çalışmaların daha etkin hale getirilmesi amacıyla Ekonomi, Finans ve Sanayi Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Bölgesel KOBİ Eylem Genel Müdürlüğü’ne ek olarak, Ticaret Esnaf Sanatkâr ve Hizmet İşletmeleri Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur. Bu Genel Müdürlük, esnaf ve sanatkâr ile hizmetler kesiminde hükümetin KOBİ’lere ilişkin politikalarını oluşturmak, uygulanmak ve değerlendirmekten sorumludur.

İtalya’da, sanatkârlar (craft) gerek hukuki ve gerekse ekonomik olarak özel bir hüviyete sahiptirler. İtalyan Anayasası’nın 45. maddesi esnaf ve sanatkârlara ayrılmış ve bu kesimin ekonomik ve sosyal gelişmelerin motoru işlevi gördüğü ifade edilmiştir. Ekonomik bakımdan ise, sanatkârlar özellikle imalat ve hizmetler sektöründe önemli bir sayısal ağırlığa sahiptir. Diğer sektörler ile ilişkileri, istihdama ve GSYİH’ye sağladıkları katkı sebebiyle bu kesim, ekonomide de özel bir statü kazanmıştır. İtalya’da bir işletmenin sanatkâr işletmesi olarak sicile kaydolabilmesi için yasal açıdan “tek kişilik işletme” veya aile işletmesi olarak kabul edilmesi gerekir. Bu çerçevede herhangi bir müşterek hisseli şirket, sanatkâr işletmesi olarak kabul edilmemektedir. İşletmelerin sanatkâr işletmesi sayılabilmesi ve onlara yönelik olarak oluşturulan vergi, sosyal güvenlik, kredi finansman vb. desteklerden yararlanabilmeleri için yerel düzeyde tutulan esnaf siciline kayıtlı olmaları gerekmektedir.

İspanya’da, ekonomik gelişme sürecine paralel olarak esnaf ve sanatkârlar kesiminde de önemli gelişmeler gözlemlenmiştir. İspanya’da her şeyden önce kültürel ve tarihi mirasın bir parçası olarak kabul edilen esnaf ve sanatkârlar kesiminin korunması ve yaşatılması için genel bir çerçeve oluşturulmuştur. İspanya Anayasası’nın 130. ve 148. maddeleri esnaf ve sanatkâr kesimine ilişkindir. 1996 yılında merkezi hükümet nezdinde esnaf ve sanatkâr kesimini de kapsayacak biçimde, Ekonomi ve Finans Bakanlığı’na bağlı olarak KOBİ Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Esnaf ve sanatkârlara ilişkin düzenlemeler, anayasal bir yetkiyle özerk bölgelere verilmiştir. Özerk bölgeler, esnaf ve sanatkâr tanımlarını bölgenin koşulları çerçevesinde yapmaktadırlar.

2.13 Avrupa Birliği’nde Esnaf ve Sanatkârlara İlişkin Uygulanan Politikalar

Avrupa Birliği’nin KOBİ’ler ile esnaf ve sanatkârlara yönelik uyguladığı politika ve programların temelini Lizbon Hedefi oluşturmaktadır. Avrupa Birliği 23-24 Mart 2000 tarihlerinde gerçekleştirilen Lizbon Zirvesinde daha çok ve iyi istihdam ve daha fazla sosyal uyumla sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirerek 2010 yılına kadar dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgiye dayalı ekonomisi olma olarak bilinen Lizbon Hedefini benimsemiştir. Avrupa Birliği, Lizbon Hedefinin gerçekleştirilmesinde yenilikçi işletmelerin, özellikle KOBİ’lerin kurulması ve gelişimi için elverişli bir ortamın oluşturulması temelinden yola çıkmaktadır.

2005 yılında Lizbon Hedefi değerlendirilerek 2010 yılında dünyanın en rekabetçi, dinamik ve bilgiye dayalı toplumu olmak için yenilenmiş bir Lizbon Stratejisi ortaya konmuştur. Daha dinamik bir ekonomiye ulaşmayı amaçlayan yenilenmiş Lizbon Stratejisi büyüme ve istihdam üzerine odaklanmaktadır.

Yenilenmiş Lizbon Stratejisi kapsamında; Avrupa yatırım yapmak ve çalışmak için daha cazip hale getirilecek, bilgi ve yenilikçilik yoluyla büyüme sağlanacak ve daha çok ve daha iyi istihdam yaratılacaktır.

Avrupa Komisyonu, Avrupa'da özellikle KOBİ'leri desteklemek için bir dizi politika önlemi geliştirmekte ve uygulamaya koymaktadır. Söz konusu politika önlemleri, KOBİ'lerin ekonomik büyüme ile daha çok ve daha iyi iş yaratılmasında en büyük role sahip olduğunu göz önüne alarak, küçük şirketlerin kurulmasını ve büyümesini sağlayacak koşulların oluşturulmasını hedeflemektedir.

Avrupa Birliği üye ülkeleri de esnaf ve sanatkârlar ile özellikle KOBİ politikasının kalbi olarak tanımlanabilecek Küçük İşletmeler için Avrupa Şartını⁴ Haziran 2000'de onaylayarak küçük işletme dostu bir ortamın yaratılması taahhüdü altına girmişlerdir. Avrupa Birliği düzeyinde, küçük işletme ile esnaf ve sanatkârlara yönelik politikaların tasarımı ve uygulanmasında üye ülkelerin birbirlerinin deneyimlerinden faydalanmaları ve birbirlerinden öğrenmeleri teşvik edilmektedir.

Avrupa Birliği'nde esnaf ve sanatkârlara ilişkin politikalar özellikle, mesleki niteliklerin ve girişimciliğin teşvik edilmesi, geleneksel ekonomik kültürün korunması ile sosyal ve ekonomik devamlılığın sağlanması temelinde oluşturulmuş olup, özellikle finansmana erişim, vergi ve bürokrasinin azaltılması, girişimcilik eğitimi, yenilikçiliğin teşviki, kümelenmelerin ve ortaklıkların geliştirilmesi ve daha iyi düzenlemeler yapılması alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Avrupa Komisyonu İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün "Esnaf ve Küçük İşletmelere" yönelik çalışmaları kapsamında da, esnaf ve küçük işletmelerin Avrupa standardizasyon sürecinde desteklenmesini, küçük işletmelerin kamu alımlarına erişiminin iyileştirilmesini, mikro ve küçük işletmeler için özel desteklerin geliştirilmesini ve küçük işletmelere Avrupa Statüsü kazandırılmasını hedeflemektedir.

2.14 Türkiye'de Avrupa Birliği Kapsamında Esnaf ve Sanatkârlara İlişkin Yürütülen Çalışmalar

Türkiye, Avrupa Birliği'nin Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı'na Nisan 2002'de taraf olarak KOBİ'ler ile esnaf ve sanatkârların iş ortamını iyileştirme taahhüdü altına girmiş ve bu çerçevede Şartta yer alan on alan temel alınarak KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanmış ve 10 Kasım 2003 tarih ve 2003/57 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararıyla yürürlüğe girmiştir. Söz konusu KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2007 yılında KOBİ'leri geliştirmeye ve desteklemeye yönelik olarak 5 adet Strateji Alanı'nı⁵ içerecek şekilde revize edilmiş ve 4 Mayıs 2007 tarihinde 2007/25 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararıyla yürürlüğe konmuştur.

Bununla birlikte Türkiye, AB'nin bilgiye dayalı ekonomik ortamda iş dünyasının büyümesini ve rekabet edebilirliğini sağlamak, Avrupa Bilgi Merkezleri (ABM) ağını yaygınlaştırmak, girişimciliği teşvik etmek, iş ortamını basitleştirmek, idari ve düzenleyici çerçeveyi iyileştirerek,

⁴ Küçük İşletmeler İçin Avrupa Şartı'na taraf ülkeler, KOBİ'lerin iş ortamını iyileştirmek amacıyla, küçük işletmelerin ihtiyaçlarını da göz önüne alarak 10 alanda faaliyet gösterme taahhüdü altına girmişlerdir. Söz konusu alanlar, "girişimcilik için eğitim ve öğretim, daha ucuz ve hızlı başlangıç, daha iyi mevzuat ve düzenleme, yeteneklerin mevcudiyeti, on-line erişimi iyileştirmek, tek pazardan daha çok yararlanmak, vergilendirme ve mali konular, küçük işletmelerin teknolojik kapasitesini güçlendirmek, başarılı e-iş modelleri ve en üst küçük işletme desteği ve birlik seviyesinde ve ulusal seviyede küçük işletme çıkarlarının daha güçlü ve etkin temsiline geliştirilmesi"dir.

⁵ 2007 yılında revize edilen KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı'nın 5 Strateji Alanı, "girişimciliğin geliştirilmesi, işletme geliştirme, KOBİ'lerin uluslararası pazarla bütünleşmesi, iş ortamının iyileştirilmesi, teknolojik ve yenilikçilik kapasitesinin geliştirilmesi"dir.

araştırma, yenilik ve yeni iş olanaklarının yaratılmasına imkân sağlamak, özellikle KOBİ'ler olmak üzere işletmelerin finansal ortamını iyileştirmek amaçlarıyla geliştirdiği ve uygulamaya aldığı Topluluk Programı olan Çok Yıllı Programa Komisyon ile 23 Ekim 2002 tarihinde imzalanan ve 29 Aralık 2002 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Mutabakat Zaptı ile katılım sağlamıştır.

Ayrıca Türkiye, Avrupa Birliği tarafından KOBİ tanımına ilişkin olarak benimsenen tavsiyeye uyumlu olarak KOBİ tanımını yapmıştır. Buna göre, yıllık ikiyüzelli kişiden daha az çalışan olan ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmibeş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler orta büyüklükteki işletme, elli kişiden az yıllık çalışanı olan ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler küçük işletme ve on kişiden az yıllık çalışanı olan ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler mikro işletme olarak tanımlanmaktadır.

2.15 Esnaf ve Sanatkârların Faydalanabileceği Avrupa Birliği Fonları ve Programları

Avrupa Birliği KOBİ'lere yönelik fonlarını yıldan yıla artırmaktadır. 2007-2013 döneminde Bölgesel Kalkınma Fonları çerçevesinde işletmelerin, istihdam ve büyümenin teşvikine 200 Milyar Avro tutarında fon sağlanacak olup, KOBİ'ler bunun çok önemli bir kısmından faydalanacaktır. Ayrıca, araştırma ve geliştirme programları kapsamında da KOBİ'lere 6 milyar Avro ayrılmış durumdadır. Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programından 1 milyar Avro da KOBİ'lere mali yardım amacıyla ayrılmıştır.

Türkiye'deki esnaf ve sanatkârların; Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı ve Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı ve araştırma ve geliştirme alanındaki 7. Çerçeve Program kaynaklarından yararlanmaları imkân dahilindedir. Ancak, esnaf ve sanatkârlar ile meslek kuruluşları Avrupa Birliği kaynaklarından etkin bir şekilde yararlanamamaktadır. Bu nedenle, esnaf ve sanatkârlar ile meslek kuruluşlarının proje geliştirme kapasitelerinin artırılması yönünde bilinçlendirme ve eğitim çalışmalarına ağırlık verilmesi ve mevcut AB kaynaklarından daha fazla yararlanılabilmesi amacıyla projeler üretilmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliği'nde işletmelerin ve özellikle KOBİ'lerin rekabet edebilirliğini artırmak, yenilikçiliği desteklemek, enerji kaynaklarının rasyonel kullanımını sağlamak, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmek, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımını gerçekleştirmek amacıyla oluşturulan ve Türkiye'nin de katılım sağladığı İşletme, Girişimcilik ve Özellikle Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler İçin Çok Yıllı Program da dahil olmak üzere, çeşitli destek programlarını tek bir çerçeve altında toplayan bir program olan "Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı (CIP- Competitiveness and Innovation Programme)⁶"nın yurt çapındaki koordinasyonu Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Programın üç alt bileşeni bulunmaktadır ve alt bileşenlerden Girişimcilik ve Yenilik Özel Programı (EIP - Entrepreneurship and Innovation Programme) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikaları Destek programı (ICT Policy Support Programme) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Bilgi Toplumu Dairesi tarafından yürütülmekte olup, Avrupa Akıllı Enerji ve Teknoloji Programı (IEE - Intelligent Energy Europe

⁶ 2007-2013 yıllarını kapsayan Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Programının toplam bütçesi 3,6 milyar Avro'dur ve 3 bileşenden oluşmaktadır. Söz konusu bileşenler ile her bir bileşene tahsis edilen meblağlar şunlardır: Girişimcilik ve Yenilik Programı (EIP-Entrepreneurship and Innovation Programme) 2.17 milyar Avro; Bilgi ve İletişim Teknolojileri Politikaları Destek programı (ICT Policy Support Programme) 728 milyon Avro; Avrupa Akıllı Enerji ve Teknoloji Programına (IEE- Intelligent Energy Europe Programme) 727 milyon Avro.

Programme) alt bileşeni Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yürütülecektir. Girişimcilik ve Yenilik Programına (EIP) Türkiye'nin katılımına dair Mutabakat Zaptı Avrupa Komisyonu ile 12 Şubat 2008'de Brüksel'de imzalanmıştır.

Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı çerçevesinde, KOBİ'lerin ve esnaf ve sanatkârların en çok yararlanabilecekleri program Girişimcilik ve Yenilik Özel Programıdır. "Girişimcilik ve Yenilik Programı", Türkiye ekonomisinde KOBİ'lerin yüksek katma değer yaratmasını temin edebilecek araçları bünyesinde barındırmakta ve mali araçlar, yenilik projeleri, KOBİ Destek Ağları, KOBİ'lere yönelik politika tedbirleri ve projeler adları altında dört grupta toplanarak Türkiye'deki esnaf ve sanatkârların uluslararası rekabete açılmaları açısından önemli bir fırsat teşkil etmektedir.

Mali Araçlar altında, Türkiye'deki KOBİ'ler ile esnaf ve sanatkârlara, "Başlangıç ve Büyüme Aşamasında özellikle Yenilikçi KOBİ'lere Finansman Desteği" ve "KOBİ Teminat Desteği" sağlanacaktır. EIP'nin en önemli bölümünü oluşturan Mali Araçlardan Türkiye'nin faydalanması ile hem Türkiye'deki KOBİ'lere yönelik önemli finansal araçlar tahsis edilmiş olacak hem de söz konusu finansal araçlar konusunda faaliyet gösteren aracı kuruluşların desteklenmesi ile KOBİ'lerin faydalandığı finansal ortamın da "Girişim Sermayesi" uygulamaları açısından güçlendirilmesi sağlanacaktır. Kredi kefaleti konusunda, CIP'in bir önceki versiyonu olan Çok Yıllı Program döneminde Kredi Garanti Fonunun Avrupa Yatırım Fonu tarafından Ulusal Finansal Aracı olarak seçilmesiyle, KOBİ'lerin garanti ihtiyaçları için Avrupa Yatırım Fonu tarafından KGF'ye 2006 yılı sonuna kadar 14 Milyon Avro'luk kredi garantisi fonu kotası sağlanmıştır. 2007 yılı için sağlanan 10 Milyon Avro ile bu rakam 2007 yılı sonuna kadar 24 Milyon Avro'ya çıkarılmıştır. Önümüzdeki dönemde de KGF'nin KOBİ'lere yönelik destekleri, Türkiye'nin birçok ilinde kurulacak yeni şubelerle artarak devam edecektir.

Yenilik projeleri kapsamında, yenilikçi dolayısıyla katma değer yaratma potansiyeli bulunan KOBİ'lerin geliştirdiği spesifik inovasyon projelerinin gerçekleştirilmesine yönelik destekler sağlanmaktadır.

EIP bileşeni altında esnaf ve sanatkârların kullanabileceği en önemli destek, yerel birimlerde destek ofisleri olarak adlandırılacak "Avrupa İşletmeler Ağı-Enterprise Europe Network"un kurulmasıdır. Türkiye'nin 7 bölgesinden ve 19 ilinden Sanayi ve Ticaret Odaları, üniversiteler ve KOSGEB yerel hizmet birimlerinin katılımıyla oluşturulan konsorsiyumlar, Avrupa Komisyonundan ön kabul almış durumdadır. 81 ilimize hizmet verecek söz konusu KOBİ Destek Merkezleri esnaf ve sanatkârların hizmetinde olacak ve araştırma-geliştirme, bilgi ve iletişim teknolojileri, Avrupa Birliği mevzuatı, AB'deki finansman imkânları ve AB projeleri, Avrupa çapında iş ortaklıkları, yatırım, tedarikçi bulma ve yeni pazarlara açılma fırsatları ile uygunluk değerlendirme, CE işareti gibi konularda ücretsiz bilgi ve danışmanlık hizmeti verilecektir. Ayrıca yenilik, teknoloji ve bilgi transferi alanlarında destek sağlanacak ve KOBİ'lerin 7.Çerçeve Programı'na katılımı teşvik edilecektir.

KOBİ'lere yönelik politika tedbirleri ve projeler de bu Program altında yer almaktadır. Bu çerçevede, girişimcilik ve yenilik kültürünün geliştirilmesini, KOBİ'leri ilgilendiren alanlardaki ekonomik ve idari reformların yapılmasını, KOBİ'lere uygun bir iş ortamının yaratılmasını ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesini sağlamak amacıyla Avrupa çapında çeşitli politika tedbirleri ve projeler gerçekleştirilecektir.

Avrupa Birliği 2007-2013 dönemi için aday ve potansiyel aday ülkelere sağlanacak tüm katılım öncesi mali yardımları tek bir program çerçevesinde toplamıştır. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA-Instrument for Pre-Accession Assistance) olarak adlandırılan bu sistem çerçevesinde,

Türkiye'ye sunulacak AB mali yardımları, AB üyesi ülkelerde uygulanan yaklaşıma uygun olarak kullanılacaktır.

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı; Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma, Bölgesel ve Sınır Ötesi İşbirliği, Bölgesel Kalkınma, İnsan Kaynaklarını Geliştirme ve Kırsal Kalkınma olmak üzere beş bileşenden oluşmaktadır.

Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programına, KOBİ'leri ve esnaf ve sanatkârları temsil eden meslek kuruluşları proje ile başvurusunda bulunabilecektir.

Bu itibarla, Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu (TESK), Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB), Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birlikleri ve birçok esnafında içerisinde faaliyet gösterdiği küçük sanayi siteleri gibi kuruluşlar, Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı kapsamında hazırladıkları projeleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığına sunabilme imkânına sahiptirler.

2.16. GZFT Analizi

Güçlü Yönler:

- Esnek yapılarının yenilikleri takip etmesine fırsat vermesi.
- Kriz dönemlerinde giderlerini kolayca azaltabilme yeteneklerinin bulunması.
- Tüketici kesimi ile iç içe olması ve birebir ilişki kurabilmesi.
- Karar alma ve iş yapma süreçlerinin hızlı olması.
- Müşteriye özel mal ve hizmet üretebilme imkânına sahip olması.
- Ahilikten gelen güçlü gelenek ve göreneklerinin olması.
- İstihdama yüksek katkı sağlaması.
- Kendi işini yapmaları nedeniyle öz verili bir şekilde çalışmaları.
- Değişim ve dönüşümün kaçınılmaz olduğunun farkında olmaları.
- Esnaf ve sanatkârların verilerinin güncel bir şekilde takip edilebilmesi.
- Yasa ile kurulmuş esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının bulunması.

Zayıf Yönler:

- Esnaf kesiminin sattığı ürün çeşidinin az olması.
- Ortaklık ve işbirliği kültürünün gelişmemiş olması.
- AB fonlarından etkin bir şekilde yararlanamaması.

- Esnaf ve sanatkârların bir kısmının uygun olmayan yer, şart ve şekillerde üretim ve hizmette bulunması.
- Krediye erişimde zorluk yaşamaları.
- Sermayelerinin az olması, yatırım ve istihdam maliyetlerinin yüksek olması.
- Esnaf işletmelerinin teknolojik olarak geri düzeyde olması, düşük verimlilikle çalışılması.
- Tüketici eğilimlerinin takip edilememesi.
- Yenilikçi projelerin üretilememesi.
- Yüksek fiyat uygulamak zorunda kalmaları.
- İşyerlerinin optimum büyüklükte olmaması.
- Satış sonrası hizmet ve destek mekanizmalarının olmaması.
- Stok kapasitesinin yeterli düzeyde olmaması.
- İşyeri açma sırasında gerekli fizibilite çalışmasının yapılamaması.
- İşyerlerinin bulunduğu yerlerde farklı sosyal etkinliklerin (sinema, çocuk oyun salonları, tiyatro, lokanta gibi) sunulamaması.
- Alacaklarını tahsil etmede güçlük çekmeleri.
- Hijyen şartlarına yeterince dikkat edilmemesi.
- Esnaf ve sanatkârların bir kısmının mesleki yeterliliğe sahip olmaması.
- Mal ve hizmetlerde standart sağlanamaması, kalitenin geliştirilmesine yönelik eğilimlerinin olmaması.
- Esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının sayısal olarak fazla, mali güç olarak zayıf, etki olarak yetersiz durumda olması.
- Tüketici tercihlerine uygun olarak meslek standardının yükseltilememesi.
- Esnaf ve sanatkârlara danışmanlık ve eğitim sağlayan mekanizmaların yeterli olmaması.
- Esnaf ve sanatkârlar ile üniversiteler arasındaki iş birliğinin yetersiz olması.

Fırsatlar:

- Hükümet programı ve eylem planında esnaf ve sanatkârın sorunlarının tespiti ve çözümüne ilişkin bir iradenin mevcut olması.
- Ortaklık ve kümelenme faaliyetleri ile güçlerini artırabilmesi.

- Küçük ölçekli işletmelerin üzerindeki istihdam (istihdam üzerindeki vergi yükünün düşürülmesi gibi) maliyetlerinin düşürülmesine yönelik çalışmaların olması.
- E-ticaretten yararlanılabilmesi.
- Yeni iş imkânlarının ortaya çıkması.
- Dünya piyasalarına açılma eğiliminin olması.
- AB ve Dünya Bankası kaynaklarından yararlanabilme imkânının olması.

Tehditler:

- Gelişen ve değişen dünyada, küçük ölçekli işletmelerin rekabet edebilme gücünün devamlı olarak azalması.
- Basel II kriterlerinin uygulamaya girmesi sonucunda, esnaf ve sanatkârların kredi kullanabilmesinin zorlaşacak olması.
- İç pazarda ithal ürünlerin artması.
- Uzakdoğu ülkelerinden gelen maliyet yönlü fiyat baskısının olması.
- Alışveriş merkezleri, büyük mağazalar ve zincir mağazaların, esnaf ve sanatkârlar üzerinde baskı oluşturması.
- Büyük mağaza ve zincir mağazalarda, sanatkârların imal ettikleri ürünlere yer verilmemesi.
- Alışveriş merkezlerinde esnaf ve sanatkârların işyeri kiralamasının zor olması.

GZFT Analizinden Esnaf ve sanatkârların, değişim ve dönüşüme ayak uyduramamaları durumunda, rakipleri ile rekabet edemeyecekleri ve sorunlarının devamlı büyüyeceği anlaşılmaktadır.

Ekonomik, sosyal, kültürel hayata sağladığı katkı ve özellikle oluşturduğu istihdam dikkate alındığında esnaf ve sanatkâr kesimine yönelik önlemlerin alınması kaçınılmazdır.

Bu nedenle esnaf ve sanatların değişim ve dönüşüme ayak uydurmalarına destek olmak üzere, güçlü ve zayıf yönleri ile önlerinde bulunan fırsat ve tehditler birlikte değerlendirilerek, esnaf ve sanatkârlara yönelik bir temel hedef, yedi öncelik ve otuz bir tedbir belirlenmiştir.

Bu Eylem Planı ile esnaf ve sanatkârların, güçlü yönlerinin artırılması, zayıf yönlerinin azaltılması, tehditlere karşı tedbir alınması, fırsatlardan en üst düzeyde yararlanılması amaçlanmaktadır.

3. MÜDAHALE ALANLARI

Yaşanan küreselleşme sürecinde uluslararası ticaretin önündeki mal ve miktar kısıtlaması gibi engellerin olabildiğine azaldığı ve bölgesel entegrasyonların güçlendiği görülmektedir. Bu hızlı değişim ve dönüşüm işletme kararlarını, faaliyetlerini ve yapısını önemli oranda etkilemiştir. Teknik ilerlemeler bilgi akışını kolaylaştırıp, iletişim maliyetlerini düşürürken, sınırların ortadan kalkmasıyla yaşanan yoğun rekabet, firmaları yenilik ve yüksek kaliteye odaklanmaya yöneltmiştir.

Küresel rekabet kaçınılmaz bir olgudur ve küresel rekabette ayakta kalabilmek, rekabet avantajını elde etmeye bağlıdır. Rekabetin ve değişimin çok yoğun yaşandığı günümüzde, işletmelerin, değişime ayak uyduramamaları ve rekabet üstünlüğü kazanamamaları, yok olma tehlikesini beraberinde getirmektedir.

Rekabet avantajının elde edilebilmesi, girdi koşulları, firma stratejisi ve rekabet yapısı, talep koşulları ve ilgili-destekleyici kuruluşların birbirlerine olan etkilerine bağlı olarak değişmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde bugün de esnaf ve sanatkârlar, gerek istihdam gerek üretim kapasitesi bakımından ülke ekonomisinde önemli işlevler üstlenmektedirler. Türkiye’de de esnaf ve sanatkârlar, istihdam sağlanmasına, katma değer oluşturulmasına, milli gelirin tabana yayılmasına, meslek eğitiminin desteklenmesine, milli birlik ve bütünlüğün pekiştirilmesine, toplumun ahenginin korunmasına katkıları itibarıyla toplumumuzun çok önemli bir kesimini oluşturmaktadır.

Türkiye’de esnaf ve sanatkârlar; küreselleşmeden kaynaklanan yüksek rekabete ayak uyduramamadan, yeterli sermayeye sahip olamamaya, yenilikçi projeler üretmemeden, değişen tüketici tercihlerine hemen cevap verememeye, yatırım ve istihdam maliyetlerinin yüksek olmasından, işbirliği ve kümelenme kültürünün gelişmemiş olmasına kadar geniş bir sorun yelpazesi ile karşı karşıyadır.

Büyük işletmelerin, temin, tevzi, kredi, finansman, mesleki eğitim ve yenilikçilik konularında sağlamış olduğu rekabet avantajı küçük işletmeleri zorlamaktadır. Küçük işletmelerin bu sorundan kurtulması ancak rekabet avantajı sağlayacak değişim ve dönüşümü gerçekleştirmesine bağlıdır.

Bu kapsamda, paydaşların da katılımı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından; değişim ve dönüşümün yönünü belirlemek üzere; “Büyüme, sürekli gelişmeyi ve kalıcı olmayı hedefleyen, ahlaki değerlerden ödün vermeyen, ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip eden, teknolojiyi kullanan ve müşteri ile birebir ilişki kurarak müşteriye özel mal ve hizmet üretebilen, işbirliği ve ortak çalışmaya açık esnaf ve sanatkâr oluşturmaktır” vizyonu geliştirilmiştir.

Bu kapsamda, esnaf ve sanatkâr stratejisinin temel amacı; “Esnaf ve sanatkârların rekabet gücünün artırılması ile değişim ve dönüşümün desteklenmesi” olarak belirlenmiştir.

Bu amaca ulaşabilmek için finansman, mali yükümlülükler, eğitim ve danışmanlık, Ar-Ge, yenilikçilik ve girişimcilik, kümelenme ve işbirliği, örgütlenme ve mevzuat ile AB imkânlarından yararlanma stratejik alanları belirlenmiştir.

3.1 Finansman

Türkiye’de, birçok kamu kuruluşu tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik çeşitli destek ve teşvik programları uygulanmaktadır. Ancak sağlanan teşvikler ve destek programlarından yararlanabilmek için getirilen koşullar çoğu kez esnaf ve sanatkârın için uygun olmamaktadır.

Mali yapılarının zayıf olması, finansal araçları yeteri kadar tanımamalarından dolayı esnaf ve sanatkârların finansal yönetim konusunda bilgi ve deneyimleri yetersizdir. Diğer taraftan, kredi maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle esnaf ve sanatkârlar; özsermaye ile faaliyetlerini finanse etmekte zorlanmakta, büyük oranda kamunun sağladığı banka kredisini kullanabilirken, alternatif kredilerden yeterince yararlanamamaktadır.

Esnaf ve sanatkâra kredi ve finansman sağlayan yapıların kaynakları artırılacak, bu alanda bilinçlendirme ve farkındalık oluşturulacaktır.

Esnaf ve sanatkâr işletmelerin geliştirilmesi, yeni istihdam olanaklarının sağlanması, teknolojik yenilenmeye gidilmesi ve ürün kalitesinin geliştirilmesi için uygun koşullu kredi uygulamaları şartları iyileştirilerek çeşitlendirilecektir.

3.2 Mali Yükümlülükler

Esnaf ve sanatkârlar; ekonomiye dinamizm kazandırmak, istihdam sağlama ve yeni iş imkânları yaratmak, esnek yapıları ile yenilikleri teşvik etmek, bölgesel kalkınmayı hızlandırmak gibi birçok önemli sosyo-ekonomik roller üstlenmişlerdir. Bu nedenle, esnaf ve sanatkârlar üzerindeki vergi yükünün azaltılması gereklidir.

3.3 Eğitim ve Danışmanlık

İstihdam ve eğitim arasındaki bağın yeterince kurulamaması ve mesleki eğitimin işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda verilememesi, insan gücü niteliği ile işgücü piyasasının talebi arasında dengesizliklere yol açmaktadır. Bu durum, eş zamanlı olarak hem işsizliğe, hem de boş iş pozisyonlarına neden olmaktadır.

Bu nedenle, mesleki eğitimin işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda biçimlendirilmesi gerekmektedir.

Esnaf ve sanatkârlara; finansman, vergi, diğer yasal yükümlülükler, yenilikçilik, girişimcilik, kümelenme, ortaklık, mevzuat ve Avrupa Birliği kaynakları konularında geliştirilecek eylemlerle ilgili danışmanlık ve eğitim hizmetleri sağlanacaktır.

3.4 Girişimcilik ve Yenilikçilik

Girişimcilik, ekonomik büyümenin ve yeni istihdam olanakları yaratmanın kilit unsuru olma niteliği taşımakla birlikte, potansiyel girişimci sayısının artması bölgesel kalkınmaya da olumlu etki ederek, göçün azaltılmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca girişimciliğin desteklenmesi genç nüfusun içinde bulunduğu işsizlik problemini de azaltacaktır.

Girişimciliğin geliştirilmesi açısından, finans sisteminde girişimcilere özel kredi imkânları geliştirilecek, başlangıç sermayesi ve işe başladıktan sonra belli bir süre vergiden muaf tutulması gibi destekler sağlanacaktır. Diğer taraftan, yeni iş kuracak girişimcilere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlanacaktır.

İşletmeler açısından teknolojik rekabetin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Nitelikli iş gücünün yanı sıra iş yapma yöntem ve süreçlerinde de yeni düşüncelerin değer bulmasına yol açmaktadır. Bu nedenle yenilikçilik modellerinde üniversite-esnaf ve sanatkâr işbirliğinin kurulması sağlanacak, üniversitelerde esnaf ve sanatkârlara yönelik yenilikçi ve yaratıcı projeler ortaya konulacak ve esnaf ve sanatkârlarla ilgili araştırma projeleri desteklenecektir.

3.5 Kümelenme ve İşbirliği

Esnaf ve sanatkârların; ölçüklerinin küçük olması nedeniyle ortaya çıkan tedarik, dağıtım, lojistik, pazarlama, standardizasyon, kalite, satış sonrası hizmet vs. gibi birçok sorunları bulunmaktadır.

Bu bağlamda, kümelenme, işbirliği ve ortaklıklar; esnaf ve sanatkârların rekabet güçlerinin artırılması ve kendilerini yenilikçilik yaklaşımı doğrultusunda geliştirmeleri için uygun bir araç olarak değerlendirilmelidir.

Esnaf ve sanatkârlara yönelik ortaklık, işbirliği ve kümelenme proje ve modelleri geliştirilecektir.

Esnaf ve sanatkârların oluşturduğu kümelenme, işbirliği ve ortaklıklara yönelik kamu tarafından verilen altyapı ve üst yapı destekleri artırılarak devam edilecektir.

Yerel yönetimler ile esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarının, şehrin gelişimine katkı sağlayacak projeler üretmesi ve uygulaması teşvik edilecek ve desteklenecektir.

3.6 Örgütlenme ve Mevzuat

Esnaf ve sanatkârlar ve meslek kuruluşlarının mevzuatlardan kaynaklanan sorunları bulunmaktadır.

Esnaf ve sanatkârları temsil eden meslek kuruluşlarının; esnaf ve sanatkârların gelişimini ve ilerlemesini sağlamak ve bu hususta gerekli görülecek her türlü tedbiri almak, meslekî eğitimlerini geliştirmek, yurt çapında ve uluslararası düzeyde temsil etmek, sorunlarının çözümü için ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar nezdinde gerekli girişimlerde bulunmak, ulusal ekonomideki gelişmelere paralel olarak lüzumlu görülecek meslekî tedbirleri almak gibi görevlerini yapabilmeleri için mali durumları ve örgüt yapıları günün şartlarına uygun olarak yeniden yapılandırılacaktır.

Verimlilik ve kalitenin artırılmasına ve hijyen kurallarına uyulmasına yönelik önlemler alınacak, esnaf ve sanatkârların ölçük büyütücü politikalarla modern bir yapıya dönüştürülmesi sağlanacaktır.

3.7 AB İmkanlarından Yararlanma

Esnaf ve sanatkârlar, proje üretmedeki kurumsal yetersizlikleri nedeniyle Avrupa Birliği kaynaklarından etkin bir şekilde yararlanamamaktadır. Bu nedenle, esnaf ve sanatkârlar ile meslek kuruluşlarının proje geliştirme kapasitelerinin artırılması yönünde bilinçlendirme ve eğitim çalışmalarına ağırlık verilecek ve mevcut AB kaynaklarından daha fazla yararlanılabilmesi amacıyla projeler üretmeleri sağlanacaktır.

4. PAYDAŞLARIMIZ

- İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
- MALİYE BAKANLIĞI
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
- BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
- ULAŞTIRMA BAKANLIĞI
- TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
- ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI
- SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI
- ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
- KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI
- HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI
- DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI
- KAMU İHALE KURUMU
- SOSYAL GÜVENLİK KURUMU
- MESLEKİ YETERLİLİK KURUMU
- TÜBİTAK
- AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ
- MPM
- KOSGEB
- İŞKUR
- YÖK
- TPE
- TOKİ
- TSE
- TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ
- TESK
- ESNAF VE SANATKÂRLAR FEDERASYONLARI (13)
- ESNAF VE SANATKÂRLAR ODALARI BİRL. (82)
- TESKOMB
- TOBB
- KGF

5. STRATEJİ VE EYLEM PLANININ YÖNETİMİ

Strateji ve Eylem Planının izlenmesi, değerlendirilmesi, gerekli görüldüğü hallerde eylemlerin revize edilmesi görevlerine sahip bir Yönlendirme Komitesi oluşturulur. Yönlendirme Komitesi, STB Müsteşarı başkanlığında, Maliye Bakanlığı, MEB, DPT ve Hazine Müsteşarlığı Müsteşar Yardımcıları ile KOSGEB ve TESK başkanlarından oluşur. Yönlendirme komitesi altı ayda bir toplanır. Komitenin sekretaryası Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılır. Gerektiğinde Yönlendirme komitesi toplantılarına ilgili diğer kurum ve kuruluşların yetkilileri de davet edilir.

Eylem planı, eylemlerin hangi kuruluşlar tarafından, hangi kuruluşlarla işbirliği içerisinde gerçekleştirileceğini göstermektedir. Sorumlu kuruluşlar, sorumlu oldukları eylemlere ilişkin çalışma takvimini, performans göstergelerini, eylemin tanımını ve bütçesini, Strateji ve Eylem Planı'nın yürürlüğe girmesini takip eden 3 ay içerisinde izleme sekretaryasına bildirir.

Sorumlu kuruluşlar, ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde, çalışma takvimi ve performans göstergelerine uygun bir şekilde, ilgili oldukları tedbirleri yürütür ve üçer aylık dönemler itibarıyla izleme sekretaryasına rapor halinde gelişmeleri bildirir. Söz konusu raporlar, İzleme sekretaryası tarafından hazırlanacak bir raporla, Yönlendirme Komitesine sunulur. Yönlendirme Komitesi tarafından alınan kararlar, İzleme Sekretaryası aracılığı ile sorumlu ve ilgili kuruluşlara bildirilir.

İlgili kuruluşlar sorumlu kuruluşlara gerekli desteği verir.

6. TEMEL AMAÇ, ÖNCELİKLER ve TEDBİRLER

Esnaf ve sanatkârların sorunlu alanlarının tespit edilebilmesi ve strateji önceliklerinin belirlenebilmesi için; Esnaf ve Sanatkâr Meslek Kuruluşlarının temsilcileri, konuyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının ilgili birimleri, konusunda uzman akademisyenler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve özel sektör uzmanları ile 60'a yakın toplantı yapılmıştır.

Bu kapsamda, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından; değişim ve dönüşümün yönünü belirlemek üzere; “Büyüme, sürekli gelişmeyi ve kalıcı olmayı hedefleyen, ahlaki değerlerden ödün vermeyen, ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip eden, teknolojiyi kullanmak ve müşteri ile birebir ilişki kurmak suretiyle müşteriye özel mal ve hizmet üretebilen, işbirliği ve ortak çalışmaya açık olan bir esnaf ve sanatkâr” vizyonu geliştirilmiştir.

Bu vizyonu gerçekleştirmek için esnaf ve sanatkârların stratejileri ve temel müdahale alanlarının biçimlendirilmesinde, mevcut durum ve GZFT analizinden elde edilen hedefler ve orta vadeli ihtiyaçlar kullanılmıştır. Stratejik öncelikleri belirleme sürecinde, esnaf ve sanatkârların mevcut durumlarının anahtar noktaları belirlenmiş ve GZFT analizine dönüştürülmüştür. Ardından, SWOT analizindeki noktalar değer kümelerini kuvvetli yönler ve fırsatlardan ve sorun kümelerini zayıflıklardan ve tehditlerden ayırt etmek için kategorize edilmiştir. Fırsatların maksimize edilmesi ve tehditlerin minimize edilmesi için güçlü yönler ve zayıflıklara dayanan stratejiler hedeflerde sonuçlandırılmıştır.

Bu analizler ışığında, esnaf ve sanatkâr stratejisinin temel amacı; “Esnaf ve sanatkârların rekabet gücünün artırılması ile değişim ve dönüşümün desteklenmesi” olarak belirlenmiştir.

Bu temel hedefe ulaşmaya yönelik olarak ‘7 Öncelik’ ve ‘30 Tedbir’ geliştirilmiştir:

Öncelikler

- 1-Kredi ve Finansman Şartlarının İyileştirilmesi.
- 2-Vergi, İstihdam ve Diğer Yükümlülüklerin Azaltılması.
- 3-Eğitim ve Danışmanlık Hizmetlerinin Geliştirilmesi.
- 4-Yenilikçilik ve Girişimciliğin Geliştirilmesi.
- 5-Altyapı, Kümelenme ve Ortaklık Faaliyetlerinin Desteklenmesi.
- 6-Hukuki Düzenlemelerin Yapılması.
- 7-Esnaf ve Sanatkârların AB Programlarından Faydalanmasının Sağlanması.

Tedbirler

1-Kredi ve Finansman Şartlarının İyileştirilmesi

1.1 Halkbankası tarafından esnaf ve sanatkârlara kullanılan krediye erişim arttırılacak ve kredinin şartları iyileştirilecektir.

1.2 KOSGEB desteklerinden esnaf ve sanatkârların etkin bir şekilde yararlanması sağlanacaktır.

2-Vergi, İstihdam ve Diğer Yükümlülüklerin Azaltılması

2.1 Geleneksel, kültürel ve sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kolları desteklenecektir.

2.2 “Vergiden muaf esnaf belgesi” uygulaması getirilecektir.

2.3 Basit usulden gerçek usule geçen esnaf ve sanatkârların şartlar oluştuğunda basit usulde vergilendirilmelerine imkân sağlanacaktır.

2.4 Meslek odalarına kayıtlı olmayan esnaf ve sanatkârın kayıt altına alınması için çalışma yapılacaktır.

3-Eğitim ve Danışmanlık Hizmetlerinin Geliştirilmesi.

3.1 Esnaf ve sanatkârlara yönelik mesleki eğitimin geliştirilmesi ve etkinleştirilmesi sağlanacaktır.

3.2 İhtiyaç duyulan mesleklerde; esnaf ve sanatkârlara dönük geliştirme ve uyum kursları açılacaktır.

3.3 Çıraklık eğitimi kapsamındaki sorunların giderilmesine yönelik mevzuat düzenlenmesi yapılacaktır.

3.4 Çıraklık eğitimi kapsamı dışındaki mesleklerde eğitime standart getirilecektir.

3.5 Esnaf ve sanatkârlara ihtiyaçları doğrultusunda eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilecektir.

4-Yenilikçilik ve Girişimciliğin Geliştirilmesi.

4.1 Esnaf ve sanatkârlara yönelik yenilikçi projeler desteklenecektir.

4.2 Modern toplu taşımacılık yapılmasına dönük, yerel yönetimler ile ilgili esnaf kuruluşunun birlikte geliştirecekleri projeler desteklenecektir.

4.3 İşini kaybeden veya bırakan esnaf ve sanatkârlara yönelik dönüşüm projeleri geliştirilecektir.

5-Altyapı, Kümelenme ve Ortaklık Faaliyetlerinin Desteklenmesi

5.1 Esnaf ve sanatkârlar ile üniversite işbirliği geliştirilecektir.

5.2 Esnaf ve sanatkârın faaliyet gösterdiği mekânların fiziki şartları iyileştirilecek ve yeni alışveriş mekânları oluşturulacaktır.

5.3 Esnaf ve sanatkârın ihtiyaç duyduğu standartlar geliştirilecektir.

5.4 Esnaf ve sanatkârlara yönelik küçük sanayi sitelerinin yapımında TOKİ Başkanlığı imkânları kullanılacaktır.

5.5 Esnaf ve sanatkârlara yönelik ortak atölye, test analiz merkezi, AR-GE merkezi vb. ortak kullanım alanları oluşturulacaktır.

5.6 Esnaf ve sanatkârların kümelenme faaliyetlerinin desteklenmesi için çalışma grubu oluşturulacaktır.

5.7 Esnaf ve sanatkârların birleşerek güç birliği oluşturmaları desteklenecektir.

6-Hukuki Düzenlemelerin Yapılması.

6.1 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununda değişiklik yapılacaktır.

6.2 5362 sayılı Kanun ile 5174 sayılı Kanun arasında ustalık belgesi istenilmesine ilişkin düzenlemelerde paralellik sağlanacaktır.

6.3 TESK'in Milli Prodüktivite Merkezi'ne ödediği aidat kaldırılacaktır.

6.4 Elektrikle ilgili fen adamlarının görev, yetki ve sorumluluk sınırları yeniden değerlendirilecektir.

6.5 Ustalık belgesine sahip olan kişilerin, esnaf ve sanatkâr işletmelerinde sorumlu yönetici olmasına imkân tanınacaktır.

6.6 Esnaf ve sanatkârların kamu ihalelerine katılmaları kolaylaştırılacaktır.

6.7 TESK'in Sosyal Güvenlik Kurumu yönetim kurulunda temsil edilmesi sağlanacaktır.

7- Esnaf ve Sanatkârların AB Programlarından Faydalanmasının Sağlanması.

7.1 Esnaf ve sanatkârlar ve meslek kuruluşları AB programları hakkında bilgilendirilecektir.

7.2 Esnaf ve sanatkârlar ile meslek kuruluşlarının AB fonlarından yararlanmasına yönelik proje üretme kapasiteleri artırılacaktır.

7. ESNAF VE SANATKÂRLAR DEĞİŞİM, DÖNÜŞÜM, DESTEK (3D) EYLEM PLANI (ESDEP)

NO'SU	ÖNCELİK VE TEDBİRLER	SORUMLU KURULUŞ	İLGİLİ KURULUŞ	SÜRE	AÇIKLAMA
1	Kredi ve Finansman Şartlarının İyileştirilmesi				
1.1	Halk Bankası tarafından esnaf ve sanatkârlara kullanılan krediye erişim arttırılacak ve kredinin şartları iyileştirilecektir.	Hazine Müsteşarlığı	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Halk Bankası, TESKOMB, TESK	2010-2011	Türkiye Halk Bankası tarafından esnaf ve sanatkâra kullanılan kredi miktarı ile kredi limitlerinin arttırılması, kredi vadelerinin uzatılması, komisyon ve masrafların azaltılması ve kredi kullanan esnaf ve sanatkâr sayısının arttırılması amaçlanmaktadır.
1.2	KOSGEB desteklerinden esnaf ve sanatkârların etkin bir şekilde yararlanmasını sağlayacaktır.	KOSGEB	Maliye Bakanlığı, STB, Hazine Müsteşarlığı TESK	2010-2011	5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamına giren esnaf ve sanatkârların, KOSGEB desteklerinden etkin bir şekilde yararlanmasını sağlamak için KOSGEB destek programlarında önceliklendirme yapılarak bu kesime verilen desteklerin arttırılması amaçlanmaktadır.
2	Vergi, İstihdam ve Diğer Yükümlülüklerin Azaltılması.				
2.1	Geleneksel, kültürel ve sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kolları desteklenecektir.	Maliye Bakanlığı	STB, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TESK	2010-2011	Teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin olumsuz etkileri nedeniyle, dokumacılık, halıcılık, işlemecilik, keçecilik, kilimcilik, baston yapımı, cam üflemeçiliği, altın işlemeciliği, bakırcılık, tekneçilik, ebru sanatı ve hat sanatı gibi geleneksel, kültürel ve sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutan meslek kollarında, Maliye Bakanlığının uygun gördüklerinde faaliyet gösterenlerin “esnaf muafiyeti” kapsamına alınması için Gelir Vergisi Kanun Tasarısında gerekli düzenlemenin yapılması amaçlanmaktadır.
2.2	“Esnaf vergi muafiyeti belgesi” uygulaması getirilecektir.	Maliye Bakanlığı	STB, TESK	2010-2011	Bütün esnaf ve sanatkârın kayıt altına alınması ve esnaf ve sanatkârlara ilişkin bilgilerin tam ve doğru bir şekilde elde edilmesi, muafiyet şartlarına haiz olmayan kişilerin muaf gibi faaliyet göstermelerinin önlenmesi, kayıtlı esnafın haksız rekabette korunması amacıyla vergi muafiyetinden yararlanmak isteyen esnaf ve sanatkâra, Gelir İdaresi Başkanlığınca tanzim edilecek “Esnaf vergi muafiyeti belgesi” alma zorunluluğu getirilmesine dönük düzenlemeye, Gelir Vergisi Kanunu Tasarısında yer verilmesi hedeflenmektedir.
2.3	Basit usulden gerçek usule geçen esnaf ve sanatkârların şartlar oluştuğunda basit usulde vergilendirilmelerine imkân sağlayacaktır.	Maliye Bakanlığı	STB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârlardan içinde bulunduğu koşullar itibarıyla kendisine en uygun vergilendirme esaslarına tabi olmasını sağlamak üzere gerekli düzenlemelere, Gelir Vergisi Kanunu Tasarısında yer verilmesi amaçlanmaktadır.
2.4	Meslek odalarına kayıtlı olmayan esnaf ve sanatkârın kayıt altına alınması için çalışma yapılacaktır.	TESK	Maliye Bakanlığı STB, Yerel Yönetimler	2010-2011	Kayıt dışı işletmeler; haksız rekabete neden olmak, garantisiz mal ve hizmet sunmak, yaptıkları hileli işlemler nedeniyle meslek mensupları hakkında toplumda olumsuz kanaat oluşturmak gibi sorunlar ortaya çıkarmaktadırlar. Bu eylem ile esnaf ve sanatkâr meslek kuruluşları tarafından esnaf ve sanatkârlar ile tüketicilerin korunması amaçlanmaktadır.

3	Eğitim ve Danışmanlık Hizmetlerinin Geliştirilmesi.				
3.1	Esnaf ve sanatkârlara yönelik mesleki eğitimin geliştirilmesi ve etkinleştirilmesi sağlanacaktır.	MEB	Çal.Sos.Güv.Bak. STB, KOSGEB YÖK, İŞKUR, TESK, MYK, TESKOMB	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların mesleki eğitiminin planlamasının yapılması ve buna yönelik alt yapının oluşturulması, eğitim sistemimizin iş piyasasının talep ettiği insan gücünü karşılar hale gelebilmesi için eğitim ile istihdam arasında köprüler kurulması ve işler hale getirilmesi hedeflenmektedir.
3.2	İhtiyaç duyulan mesleklerde; esnaf ve sanatkârlara dönük geliştirme ve uyum kursları açılacaktır.	TESK	MEB, Bayın. ve İskan Bak., STB, YÖK, MYK KOSGEB, İŞKUR, TESK	2010-2011	Üniversiteler, esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşları ve Halk Eğitim Merkezlerinin işbirliği içinde, esnaf ve sanatkârlara yönelik geliştirme ve uyum kursları açmaları amaçlanmaktadır.
3.3	Çıraklık eğitimi kapsamındaki sorunların giderilmesine yönelik mevzuat düzenlenmesi yapılacaktır.	MEB	STB, TESK, TOBB Mesleki Yeterlilik Kurumu	2010-2011	Çıraklık eğitimi kapsamında bulunan meslek dallarında yaşanan eğitim süresi, içeriği vb. konulardaki sorunların öncelikle giderilmesi amacıyla çalışmalar yapılarak bu alandaki sorunların giderilmesi hedeflenmektedir.
3.4	Çıraklık eğitimi kapsamı dışındaki mesleklerde eğitime standart getirilecektir.	TESK	MEB, STB, Mesleki Yeterlilik Kurumu	2010-2011	Çıraklık eğitimi kapsamı dışında bulunan mesleklerde yapılan eğitimin standardize edilerek işbirliği içinde etkin bir şekilde yürütülmesi amaçlanmaktadır.
3.5	Esnaf ve sanatkârlara ihtiyaçları doğrultusunda eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilecektir.	TESK	Maliye Bak. STB, YÖK, MEB, DTM, GİB, MPM, TÜBİTAK, İŞKUR, TPE, KOSGEB	2010-2011	Etkin yönetim, inovasyon, girişimcilik, marka, pazarlama, e-ticaret, kurumsallaşma, finansman, vergi, kümelenme, coğrafi işaretlemeler gibi konularda farkındalık oluşturacak seminer, panel, kurs vb. eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunulacaktır.
4	Yenilikçilik ve Girişimciliğin Geliştirilmesi.				
4.1	Esnaf ve sanatkârlara yönelik yenilikçi projeler desteklenecektir.	KOSGEB	STB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların değişim ve dönüşümüne katkı sağlayacak projelerin yenilikçi yaklaşım çerçevesinde desteklenmesi amaçlanmaktadır.
4.2	Modern toplu taşımacılık yapılmasına dönük, yerel yönetimler ile ilgili esnaf kuruluşunun birlikte geliştirecekleri projeler desteklenecektir.	İçişleri Bak. (Yerel Yönetimler)	Maliye Bakanlığı STB, Hazine Müsteşarlığı, TESK	2010-2011	Günümüzün gelişen şartları geleneksel toplu taşımacılığın şeklini değiştirmektedir. Değişikliğe uyum sağlanması için gerekli desteğin verilmesi amaçlanmaktadır.
4.3	İşini kaybeden veya bırakan esnaf ve sanatkârlara yönelik dönüşüm projeleri geliştirilecektir.	TESK	MEB, Çal.Sos.Güv.Bak. STB, İŞKUR KOSGEB	2010-2011	İşini kaybeden veya bırakan esnaf ve sanatkârlara yönelik dönüşüm projeleri oluşturularak yeni istihdam ve yatırımlar yoluyla tekrar ekonomiye kazandırılmaları amaçlanmaktadır.

5.	Altyapı, Kümelenme ve Ortaklık Faaliyetlerinin Desteklenmesi.				
5.1	Esnaf ve sanatkârlar ile üniversite işbirliği geliştirilecektir.	TESK	STB, YÖK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların ürün ve üretim yöntemlerini geliştirmeleri, üretimlerini ticarileştirmeleri, hizmet kalitesini artırmaları gibi konularda üniversitelerle işbirliğine gitmeleri ve üniversitelerin bölgeleri ile ilgili daha fazla araştırma yapmaları amaçlanmaktadır.
5.2	Esnaf ve sanatkârın faaliyet gösterdiği mekânların fiziki şartları iyileştirilecek ve yeni alışveriş mekânları oluşturulacaktır.	İçişleri Bak. (Yerel Yönetimler)	Bayın. ve İskan Bak., STB, KOSGEB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların bulunduğu tarihi sokak, arasta ve çarşı gibi alanların düzenlenmesi ve otopark ihtiyaçlarının giderilmesi sağlanarak tüketici ihtiyaçları doğrultusunda modern işletmecilik anlayışı ile birleştirilerek yeni alışveriş mekânlarının oluşturulması amaçlanmaktadır.
5.3	Esnaf ve sanatkârın ihtiyaç duyduğu standartlar geliştirilecektir.	TSE	STB, MYK TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların ürün ve hizmetlerinin uluslararası kalite standartlarına uygun biçimde sunulmasına yönelik olarak; işyeri düzenlemesi, stoklama ambalajlama vb. konularında standartlar geliştirilecektir.
5.4	Esnaf ve sanatkârlara yönelik küçük sanayi sitelerinin yapımında TOKİ Başkanlığı imkânları kullanılacaktır.	TOKİ	STB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların küçük sanayi sitelerinde oluşturulacak iş yerlerinin yapımına ait mali kaynağı sağlanmış olan talep ve projeleri, konuyla ilgili yerel ve merkezi yönetimin ilgili birimleriyle imzalanacak protokoller kapsamında değerlendirmeye alınarak uygulamaya konulacaktır.
5.5	Esnaf ve sanatkârlara yönelik atölye, test analiz merkezi, AR-GE merkezi vb. ortak kullanım alanları oluşturulacaktır.	KOSGEB	STB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların daha düşük maliyetle daha kaliteli mal ve hizmet üretebilmeleri amaçlanmaktadır.
5.6	Esnaf ve sanatkârların kümelenme faaliyetlerinin desteklenmesi için çalışma grubu oluşturulacaktır.	STB	KOSGEB, TESK	2010-2011	Hangi bölge ve sektörlerde esnaf ve sanatkârların kümelenebileceklerinin tespit edilmesi, bölge ve sektörler itibarıyla oluşturulan kümelerin birbirleriyle uyumlu bir şekilde çalışması ve aynı hedeflere yönelmesi, böylece güç birliğinin oluşturulması, kümeler tarafından yapılan iyi uygulamaların yaygınlaştırılması, kümelenme çalışmaları yapan kurumlar arasında işbirliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.
5.7	Esnaf ve sanatkârların birleşerek güç birliği oluşturmaları desteklenecektir.	KOSGEB	Maliye Bak. Çal.Sos.Güv.Bak. STB, TESK	2010-2011	Bazı meslek kollarında ölçek küçüklüğü nedeniyle, gerek mal ve hizmetin üretiminde, gerek ürün geliştirilmesinde, gerekse pazarlamasında ortaya çıkan sorunların güç birliği oluşturularak çözülmesi amaçlanmaktadır.
6	Hukuki Düzenlemelerin Yapılması.				
6.1	5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununda değişiklik yapılacaktır.	STB	TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârlar ile meslek kuruluşlarına ilişkin hizmetlerin daha süratli ve kaliteli yürütülebilmesi, 5362 sayılı kanunun uygulanma sürecinde ortaya çıkan aksaklıkların ve duyulan ihtiyaçların giderilmesi, esnaf ve sanatkârlar odalarının daha güçlü hale gelmesi için örgüt yapılarında düzenlemeye gidilmesi, esnaf ve sanatkâr tanımının, günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden yapılması amaçlanmaktadır.

6.2.	5362 sayılı Kanun ile 5174 sayılı Kanun arasında ustalık belgesi istenilmesine ilişkin düzenlemelerde paralellik sağlanacaktır.	STB	MEB, TOBB, TESK	2010-2011	Ustalık gerektiren işlerin, usta olmayan kişilerce yapılmasının engellenmesi ve bu suretle hem belge sahibi ustaların, hem de tüketicilerin korunması amaçlanmaktadır.
6.3.	TESK'in Milli Produktivite Merkezi'ne ödediği aidat kaldırılacaktır.	MPM	STB TESK	2010-2011	TESK'in mali açıdan güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.
6.4.	Elektrikle ilgili fen adamlarının görev, yetki ve sorumluluk sınırları yeniden değerlendirilecektir.	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	MEB, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı STB, TESK	2010-2011	Elektrikle ilgili fen adamlarının görev, yetki ve sorumluluk sınırlarının yeniden değerlendirilmesi, bu suretle ustalık belgesine sahip elektrikçilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amaçlanmaktadır.
6.5.	Ustalık belgesine sahip olan kişilerin, esnaf ve sanatkâr işletmelerinde sorumlu yönetici olmasına imkân tannacaktır.	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı	STB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârlar işletmelerinde, belirli bir eğitim verilen ve ustalık belgesi alan kişilerin sorumlu yönetici olabilmelerine imkân tanınması amaçlanmaktadır.
6.6.	Esnaf ve sanatkârların kamu ihalelerine katılmaları kolaylaştırılacaktır.	KİK	STB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların ihalelere katılması önündeki uygulamadan kaynaklanan sorunların giderilmesi amaçlanmaktadır.
6.7.	TESK'in Sosyal Güvenlik Kurumu yönetim kurulunda temsil edilmesi sağlanacaktır.	SGK	Çal. Sos. Güv. Bak. STB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârların Sosyal Güvenlik Kurumunda temsil edilmesi sağlanacaktır.
7	Esnaf ve Sanatkârların AB Programlarından Faydalanmasının Sağlanması.				
7.1.	Esnaf ve sanatkârlar ve meslek kuruluşları AB programları hakkında bilgilendirilecektir.	STB	TÜBİTAK ABGS KOSGEB TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkâr ile meslek kuruluşlarının faydalanabileceği Avrupa Birliği fonları hakkında esnaf ve sanatkârları bilgilendirmek ve bu fonlar kapsamında yapılan proje çağrılarını ile söz konusu projelere nasıl katılım sağlayacakları hususunda haberdar olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.
7.2	Esnaf ve sanatkârlar ile meslek kuruluşlarının AB fonlarından yararlanmasına yönelik proje üretme kapasiteleri artırılacaktır.	STB	TÜBİTAK, ABGS, KOSGEB, TESK	2010-2011	Esnaf ve sanatkârlar ile meslek kuruluşlarının ve esnaf ve sanatkârlara dönük hizmet sağlayan aracı kuruluşların, AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA), 7. Çerçeve Program ve Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Programı'ndan (CIP) faydalanabilmesi için proje üretme kapasitelerinin artırılmasına yönelik eğitimlerin düzenlenmesi hedeflenmektedir.

8. TABLOLAR, GRAFİKLER, KISALTMALAR LİSTESİ

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1	Esnaf ve Sanatkârların İllere Göre Dağılımı
Tablo 2	İmalat ve Hizmetler Sektöründeki Esnaf ve Sanatkârların Sayısı
Tablo 3	Esnaf ve Sanatkârların Bölgelere Göre Dağılımı
Tablo 4	Esnaf ve Sanatkârların En Yoğun Olduğu 30 Meslek Kolunun Bölgesel Dağılımı
Tablo 5	30 Meslek Kolunda Faaliyet Gösteren Esnaf ve Sanatkârın Sayısı ile Tescil ve Terkin Durumları
Tablo 6	Bazı Esnaf ve Sanatkârlar Odalarının Üye Sayıları ve Gelir-Gider Durumu
Tablo 7	Esnaf ve Sanatkârlar Odası Ortalama Maliyet Gider Tahmin Tablosu
Tablo 8	Birliklerin Gelir ve Gider Durumu
Tablo 9	Esnaf ve Sanatkârlar Federasyonları Üye Sayısı
Tablo 10	Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Örgüt Yapısı
Tablo 11	Kooperatif Kredilerine Ait Gelir Kayıpları İçin Hazinece Yapılan Ödemelerinin Yıllara Göre Durumu
Tablo 12	Türkiye Halk Bankası (Kooperatif) Kredilerinin Gelişimi
Tablo 13	Kooperatif Kredilerine Uygulanan Faiz Oranları
Tablo 14	KOSGEB Kredi Faiz Destekleri Kapsamında Kullanılan Toplam Kredi Bilgileri
Tablo 15	Küçük Sanayi Sitelerinin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı Ocak 2010
Tablo 16	Yıllar itibarıyla Esnaf ve Sanatkârın Basit Usulde Ödediği Vergi Tutarı
Tablo 17	Mesleki-Teknik Eğitim Kurumlarının Kademelere Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (2008-2009)
Tablo 18	Günümüzde Bazı Esnaf ve Sanatkâr İşyerlerinde Yaşanan Değişimlerin Nedenleri

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1	Esnaf ve Sanatkârların Mesleklere Göre Dağılımı
Grafik 2	Kooperatif Kredilerinden Faydalanan Esnaf ve Sanatkârların Durumu

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABGS	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
ABM	Avrupa Bilgi Merkezi
AR-GE	Araştırma Geliştirme
BAĞ-KUR	Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Kurumu
CIP	Rekabet Edebilirlik ve Yenilik Çerçeve Programı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
DTM	Dış Ticaret Müsteşarlığı
ESDEP	Esnaf ve Sanatkârlar Değişim, Dönüşüm, Destek (3D) Eylem Planı
EIP	Girişimcilik ve Yenilik Programı
ESKKK	Esnaf ve Sanatkâr Kredi ve Kefalet Kooperatifi
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
HTM	Hızlı Tüketim Malları
ICT	Bilgi ve İletilişim Teknolojileri Politikaları Destek Programı
IEE	Avrupa Akıllı Enerji ve Teknoloji Programı
IPA	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
İşKUR	Türkiye İş Kurumu
KİK	Kamu İhale Kurumu
KGF	Kredi Garanti Fonu A.ř
KSS	Küçük Sanayi Siteleri
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÖY	Kalkınmada Öncelikli Yörelere
MPM	Milli Prodüktivite Merkezi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
STB	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
TOBB	Türkiye Odalar Borsalar Birliği
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TSE	Türk Standardları Enstitüsü
TESKOMB	Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birliği Merkez Birliği
TPE	Türk Patent Enstitüsü
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu